

Yaşadıkça Eğitim

TEMMUZ / AĞUSTOS / EYLÜL 1990

SAYI: 12

3750 TL (KDV DAHİL)

- Yeni Bir Eğitim ve Öğretim Yılına Girerken
- Çocuğu Okumaya Hazırlama
- Okulöncesi Eğitimde Aile
- Demokratik Sınıf Yönetimi
- Yetişkinlerin Eğitim Sürecindeki Yerleri
- Ana-Baba-Öğretmen İletişimi
- Çocuk ve Yetişkin Eğitimi
- Türkiye'de Yetişkinlerin Okuma Alışkanlığının Olmaması Sorunu
- Kardeşler Arasındaki Geçimsizlik
- Neden Olmuyor?
- Çocuklarda Davranış Sorunları
- Parmak Emme



EĞİTİM HİZMETİNDE

 **30** *yıl*

KÜLTÜR KOLEJİ İLK
HAZIRLIK
LİSE

**ÖZEL
KÜLTÜR
ANAOKULU**

HAZNEDAR,
ŞEVKET DAĞ SOK., NO: 16
BAHÇELİEVLER/İSTANBUL
TEL: 554 66 51 - 584 17 13

**ÖZEL
KÜLTÜR
İLKOKULU**

İNCİRLİ, YOLBAŞI SOK.
BAKIRKÖY / İSTANBUL
TEL: 583 97 36 - 583 86 19
583 64 17 - 561 26 63/64

**ÖZEL
KÜLTÜR
LİSESİ**

ATAKÖY 9.-10. KISIM
ATAKÖY/İSTANBUL
TEL: 559 04 94 - 559 04 88

YAYINCIDAN OKURA

Yeni bir eğitim-öğretim yılının başladığı şu günlerde, binlerce çocuk okula başlamanın sevincini yaşarken; binlercesi tekrar sınıflarına, öğretmenlerine kavuşmanın heyecanını yaşıyor. Bir yanda anne-babalar, öbür yanda eğitim-öğretimi gerçekleştirecek öğretmenler, okul yöneticileri ve tüm personel, yeni bir maratona başlamış durumda.

Sayıları 13 milyona yaklaşan öğrenciler, yeni bir şeyler öğrenmeye, ufuklarını genişletmeye hazırlanırken; eğitim-öğretimin gerçekleşmesinde en önemli rolü oynayan öğretmenlerin de kendilerini hazırlamaları gereği, çok önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu hazırlık, eğitim-öğretimdeki niteliğin geliştirilmesi için gerekli, hatta zorunludur. Öğretmenin hazırlığı; yeni bilgilere açık olması, gelişmeleri izlemesi ve kendisini geliştirmesiyle mümkün olabilir. Kendini geliştirmenin önemi, ailede anne-babalar için de aynı derecede önem taşımaktadır. Öğretmen ve anne-babaların, çocuklara yönelik ve yanlışlığı araştırmalarla saptanmış olan bazı yaklaşımlarını değiştirme gayreti içinde olmaları; yüzlerce yeni hatanın önlenmesini sağlayacaktır.

Yaşadıkça Eğitim dergisi olarak, eğitim bilimlerindeki gelişmeleri, yeni yaklaşımları, öğretmenlere, anne-babalara ve gençlere aktarma çabamız sürecektir. Amacımız, anne-baba ve öğretmenlerin kendilerini geliştirerek, eğitim sürecinde daha bilinçli olmalarına yardımcı olmak ve bunu davranışlarıyla sergilemelerine katkıda bulunmaktır.

Yeni eğitim-öğretim yılına ilişkin olarak, dergimizin bu sayısına yaptıkları değerlendirmelerinden dolayı, Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı Sayın Doç. Dr. Nihat Bilgen'e teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Sahibi Kültür Hizmetleri Ltd. Şti. Adına Fahrettin AKINGÜÇ	Redaksiyon ve Düzeltme Necla FERÖĞLU	Baskı ve Cilt Hürriyet Ofset Matbaacılık ve Gazetecilik AŞ. Halkalı/İSTANBUL
Genel Yayın Koordinatörü Ömür CANDAŞ	Dizgi Önder KARÇIĞA	Yapım - Yönetim YA/BA YAYINLARI Eski Londra Asfaltı, 19 Şişnevirler - İSTANBUL Tel: 551 52 03 - 551 52 04 Telex: KULT TR 22 667
Yazı İşleri Müdürü Bahar AKINGÜÇ	Pikaj Zafer UZUNTÜRK	Abone Koşulları Yıllık (4 sayı) 15 000 TL Abone ücretleri için: Yapı Kredi Bankası Bakırköy Şubesi H. No: 2888 Yaşadıkça Eğitim ya da Posta Çeki H. No: 475 009
Yayın Yönetmeni İlhami FINDIKÇI	Kamera Sunay KUŞAKÇIOĞLU	
Yayın Yardımcısı Hamdi ERKUNT	Renk Ayrımı Renk Grafik	
Teknik Yönetmen Kudret GÜVENÇ	Kapak Fotoğrafı Ahmet YİRMİBEŞ	

OKUYUCU MEKTUPLARI

ÇOCUĞUNUZLA İLGİLİ SORUNLARINIZI,
ONLARIN SORUNLARINA GETİRDİĞİNİZ
ÇÖZÜMLERİ, AYRICA DERGİMİZLE İLGİLİ
GÖRÜŞ, İSTEK VE ELEŞTİRİLERİNİZİ
LÜTFEN BİZE YAZINIZ.
(DİLEDİĞİNİZDE ADINIZ GİZLİ TUTULACAKTIR.)



Sayın Yetkili,

Ben derginizi uzun zamandır izleyen bir anneyim. Gerçekten yararlı bir çalışma yapıyorsunuz. Öncelikle kutlarım. Ancak dikkatimi çeken bir konu var: Çocuk eğitimi, çocuklarla ilgili problemler ve benzeri alanlarda birçok konular ilgili uzmanların yazılarına yer veriyorsunuz. Bu yazılarda anne-babaların, öğretmenlerin dikkat etmeleri gereken noktalar belirtilmeye çalışılıyor. Bu konularda doğrudan anne-babaların görüşleri de almak yararlı olmaz mı? Belirli konularda bizim ne düşündüğümüzün, olaya nasıl yaklaştığımızın belirlenmesi ve bunların da yayınlanması bence yararlı olacaktır. Çevremde çocuklarıyla olumsuz ilişkileri bulunan birçok anne görüyorum. Bu olumsuz ilişkilerin zararlarını da çekiyorlar. Belki bunlara neden böyle davrandıkları sorulabilir... Saygılarımla.

Lale Erg (İstanbul)

Sevgili Yaşadıkça Eğitim, Derginizi ilgiyle izliyorum. Üniversite öğretim üyelerinin yazıları gerçekten de ilgi çekici ve onları çok aydınlatıcı buluyorum. Ancak bir anne olarak zaman zaman bu yazıları anlamakta güçlük çekiyorum. Yazı sahiplerinin buna daha çok dikkat etmeleri gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca üniversitelerde yapılan araştırmaların da anlaşılabilir bir dille yazılarak derginizde yayımlanması çok yararlı olacaktır. Çünkü yapılan araştırmalar, elde edilen sonuçlar böylece en kısa yoldan bizlere ulaşmış olur. Yani biz de bu sonuçlardan yararlanmış oluruz. Çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Fatma Ceylan (İstanbul)

Sayın Yetkili, Yayın yoluyla gerçekleştirdiğiniz bu hizmet gerçekten de çok güzel. Ancak bütün bunları okumak için yeterince zamanımız olmuyor. Oysa işlediğiniz konular çok önemli. Derginiz tarafından doğrudan anne-babalara

yönelik seminer vb. programların da çok yararlı olacağına inanıyorum.

Ebru Gül (İstanbul)

Sayın İlgili,

Bu yıl okula başlayacak çocuğumuz tüm dikkatimize karşın, belki de çevremizde ilkokula giden birçok çocukla iç içe olmasından, yazmayı öğrendi; bazı az heceli sözcükleri de okuyor. Okula

başladığında problem olabilir mi? Bundan sonraki sayınızda bu konuya yer ayırırsanız sevineceğiz. Başarı dilekleriyle, saygılar sunarım.

Jale Çelebi (Ankara)

Dergi Yetkililerine, Derginizde gençlikle ilgili konulara çok az yer ayırmanız benim dikkatimi çekti. Oysa bunun tersi olmalıydı. Çünkü gençliğin karşı karşıya kaldığı çeşitli sorunlar mevcuttur. Bunların çözümlenmesi; gençliğe, onun sorunlarına, çözümlerine gerek basında gerekse öteki iletişim araçlarında daha çok yer ayırmakla mümkün olabilir. Özellikle gençliğin sorunları konusuna eğiliminizi dilerim.

İbrahim Yüce
Ün. Öğrencisi (İstanbul)

Sayın İlgililer,

Okulların açılacağı şu günlerde, ben de bazı veliler gibi sıkıntıdayım. Çünkü onca çabamıza karşın, bu yıl okula başlayacak olan çocuğumuz okula gitmek istemediğini, bizden ayrılmak istemediğini söylüyor. Evimizde ya da çevremizde okulla ilgili olumsuz herhangi bir konuşma bile geçmedi,

geçmez de. Ancak yine de çocuğumuz, garip bir "okul korkusu" taşıyor. Bu konularla ilgili, çocuğumuzun bu korkusunu nasıl yenebileceğimizle ilgili yazılarınız yer alırsa sevineceğiz. Saygılarımla.

Tünay Güneş (İstanbul)

Yaşadıkça Eğitim Yetkililerine,

Özürülerin eğitimi ile ilgilenen bir uzmanım. Derginizi dikkatle izliyorum. Ancak ne yazık ki, özürülerin eğitimine yeterince eğilmediğinizi görüyorum. Ülkemizde çeşitli biçim ve derecelerde özürürlü olan binlerce kişi var. Bunların ele alınması ve üzerinde durulması gereklidir. Bu konulara daha çok yer ayrılmasını diler, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Nazmiye Ceylan
(Eskişehir)

Yaşadıkça Eğitim Yetkililerine,

Okulumuzun öğretmenleri olarak derginize abone olduk ve Yaşadıkça Eğitimi çok beğeniyoruz. Ancak derginin üç ayda bir çıkması kopukluğa yol açıyor. Derginizin ayda bir ya da iki ayda bir çıkması durumunda daha büyük yararlar sağlayacağı düşüncesindeyiz. Çünkü yer verdiğiniz konular gerçekten tüm öğretmenlerin son derece önemli yeni bilgiler edinmelerini sağlamaktadır. Başarı dilekleriyle,

İlkay Özen (İstanbul)

Dergi Yetkililerine,

Gerçekten de derginizin eğitim-öğretimin geliştirilmesi sürecinde çok yararlı olduğuna inanıyorum. Bu vesileyle tüm ekibinizi kutlarım.

Aziz Karakurt (İstanbul)

İÇİNDEKİLER

Yeni Bir Eğitim ve Öğretim Yılına Girerken 6
Doç. Dr. H. Nihat BILGEN



Çocuğu Okumaya Hazırlama 8

Dr. Firdevs GÜNEŞ
Okumaya hazırlık; çocuklarımızın okumaya ilgilerini artırmak, daha çok ve daha iyi okumalarını sağlamak, ileride iyi birer okuyucu olmalarını gerçekleştirmek için de gereklidir.

Okulöncesi Eğitimde Aile 11

Psk. Fulya BERGMAN
Okulöncesi kurumlarda çalışan uzmanlara düşen görev; ailelerle sıcak ilişkiler kurmak, karşılıklı anlayış ve destek ortamı sağlamak ve onlara yuvanın bir parçası olduklarını her fırsatta hatırlatmaktır.

Demokratik Sınıf Yönetimi 14
İzzettin ALICIGÜZEL

Başarılı bir sınıf yönetimi, her şeyden önce, sınıfta hoşgörünün egemen olmasına ve her öğrencinin davranışlarından sorumluluk duyacağı bir düzenin geliştirilmesine bağlıdır.

Yetişkinlerin, Anne-Baba ve Öğretmen Olarak Eğitim Sürecindeki Yerleri 20

Pedagog İlhami FİNDİKÇİ

Eğitimin görevlerinden biri, sahip olunan bilgi birikimini geliştirerek yeni kuşaklara aktarmaktır. Bu aktarma süreci ise günümüzde çok hızlanmıştır.

Ana-Baba-Öğretmen İletişimi ve Teknikleri 22

Elizabeth L. MORGAN

Öğretmenlerin, öğrencilerin ana-babalarıyla iletişim kurması, çocukların eğitimi açısından zorunludur.

Çocuk Eğitimi ve Yetişkin Eğitimi 26

Yard. Doç. Dr. Nur GÜNER

İnsan, geçmişinde nasıl bir eğitimden geçerse geçsin, eğitim gereksinimi; gelişen teknoloji, kalabalıklaşan dünya ve karmaşıklaşan sosyal ilişkilerden dolayı artarak sürecektir.



Türkiye'de Yetişkinlerin Okuma Alışkanlığının Olmaması Sorunu ve Bazı Çözüm Önerileri 29

Yard. Doç. Dr. Meral TEKİN

Çağdaş bir toplum olmak istiyorsak, okuyan insanlarımızın sayısını çoğaltmak zorundayız. Okuyan toplum, gelişmeye açık olan toplumdur.

Kardeşler Arasındaki Geçimsizlik Sorununa Bir Çözüm Önerisi 33
Dr. Cemal TÜRER



Neden Olmuyor? 39

Leyla NAVARO

Annelliği; sürekli çocuğuyla birlikte olmak, onun tüm isteklerini yerine getirmek, tüm huzursuzluklarına katlanmak şeklinde algılamak, olabilecek en sağlıksız düşüncelerden biridir.

Çocuklarda Davranış Sorunları 42

Çocukların her biri farklı kişilikte bir birey olduğundan, karmaşık davranış sorunlarını çözmek için evrensel geçerliliği olan basit bir formül yoktur.

Parmak Emme 44

H. BAKWIN ve R. M. BAKWIN

Çocuk parmak emmeye, ana-babasının ilgisini çekmek ya da canını sıkmak için devam edebilir. Yasaklama, azarlama ve utandırmadan kaçınılmalıdır.

Yayınlar 47

Yeni Bir Eğitim ve Öğretim Yılına Girerken

Doç. Dr. H. Nihat BİLGİN

(Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı)

Yeni bir eğitim-öğretim yılına umutla ve güvenle girmenin kıvançını ve mutluluğunu milletçe paylaştığımızı inanıyoruz.

Bu yıl 13 milyona yaklaşan çocuk ve gencimizin okullarımızda eğitim ve öğretim göreceğini belirterek, Bakanlığımızın üstlendiği hizmetin önem ve ağırlığını ifade etmek istiyorum.

Böylesine önemli bir hizmetin bilinçli, etkili ve sabırlı çalışmalarla gerçekleştirilebileceği de muhakkaktır.

Bu düşünceden hareketle, geçmiş yıllarda olduğu gibi, bu yıl da; geleceğimizin güvencesi olan çocuklarımızı ve gençlerimizi modern ve ileri Türkiye idealine; Atatürk İlke ve İnkılâplarına bağlı; millî, manevî ve ahlakî değerlerimizi benimsemiş; hür ve bilimsel düşünceye sahip; herkese karşı sevgi ve saygı besleyen, hoşgörülü,

çağdaş ve uygar birer insan olarak yetiştirmek en büyük emelimiz ve vazgeçilmez hedefimizdir.

Bilindiği gibi; ilk duygular, alışkanlıklar, değerler ve davranışlar ailede verilmektedir. İlk "Kültürel Kimlik Profili"; annelerin ağırlıklı olduğu bir aile ortamında ve aile bireylerinin karşılıklı etkileşimi ile kazandırılmaktadır.

Ancak, toplumun ortak amaçlarına, ilkelerine, değerlerine ve ideallerine uygun bir davranışlar bütünüünün oluşturulmasında, okullarımızın da büyük bir payı vardır.

Bu nedenledir ki, toplumumuzun büyüyen ve çeşitlenen eğitim ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve istenilen gelişmeyi sağlayabilmek için, eğitim sistemimizi çağın gereklerine uygun olarak geliştirmek mecburiyetindeyiz.

Bugün dünyamızda sanayi toplumu ve yüksek teknolojiye dayalı

endüstri toplumu, yerini enformasyon çağının "Bilgi Toplumu"na bırakmaktadır.

Bilgi toplumunun temel özelliği; bilim evrenini anlayan, yorumlayan, kullanan ve üreten; bilim dünyasının bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıklarını davranışa dönüştürmüş; problem çözmede bilimsel süreçleri kullanan bireylerden meydana gelmiş olmasıdır.

Bilim ve teknolojideki gelişmeleri ve ilerlemeleri yakından izlemek, bunların etkisiyle sosyal ve kültürel yapımızda ve değer yargılarımızda meydana gelen değişme ve farklılaşmaları dikkatle gözönünde bulundurarak toplumumuzun yeni eğitim ihtiyaçlarını planlamak, bir zorunluluk haline gelmiştir.

Bunun için, milli eğitim sistemimiz, her şeyden önce "*Daha İyi İnsan ve Daha İyi Vatandaş Yetiştirilmesi*"ni sağlayarak 2000'li yılların gerektirdiği teknik ve meslek adamlarını da yetiştirecek çağdaş bir yapı, yönetim ve işleyişe kavuşturulmalıdır. Alternatifi olmayan bu zorunluluk, milletimizin geleceği açısından hayati ve milli bir önem ve öncelik taşımaktadır.

Çünkü eğitim sisteminin bugünkü girdileriyle, bugünkü yapı ve süreçlerinden, ülkemizin hedeflediği bilgi toplumunun insanının yetişmesini beklemek yanlış olur.

Bu sebeple; sistemin amaç, muhteva, öğrenci-öğretmen, finansman ve fizikî kaynaklar girdilerinde; dolayısıyla sistem içi süreçlerde değişiklik yapmak kaçınılmaz olmuştur.

Bakanlığımız, bütün bu gelişmeleri sağlamak üzere, şubat ayı içerisinde "Millî Eğitim Sistemini Yeniden Düzenleme, Ölçme-Değerlendirme ve Program Geliştirme

"İhtisas Komisyonları Toplantısı" düzenlemiş ve bu tür hizmetleri yürütmek üzere 13 ihtisas komisyonu kurmuştur.

Bu komisyonlardan, Ölçme ve Değerlendirme Komisyonu, Ders Kitapları Komisyonu ve Millî Eğitim Akademisi Komisyonu, çalışmalarını tamamlayarak raporlarını Bakanlığımıza vermiştir.

Millî Eğitim Akademisi Komisyonu'nun hazırladığı kanun tasarısı, hukukî prosedürü tamamlanarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulma aşamasındadır. Ders kitapları çalışması bir yönetmeliğe dönüştürülmek üzeredir. Ölçme ve Değerlendirme Komisyonu raporu ise en uygun uygulama seçeneğinin tespiti için değerlendirilmektedir.

Müfredat programlarını yenilemek maksadıyla kurulan özel ihtisas komisyonları, çalışmalarını sürdürmektedir.

Bilgisayar destekli eğitim, her ilde en az bir laboratuvar kurmak suretiyle Türkiye ölçüsünde uygulamaya konmuştur.

Üniversite Seçme ve Yerleştirme Sınavlarında başarı gösteremeyerek yüksek öğretim eşliğinde biriken gençlerimize bir meslek kazandırmak maksadıyla hazırlanan LİMME projesi çalışmalarına, önem ve öncelikle devam edilmektedir. Eğitim sürecinin yöneticisi, eğitim sisteminin odak noktası olan öğretmenin statüsünün yükseltilmesi ve ekonomik durumunun iyileştirilmesi için tüm imkân ve şartlar zorlanmaktadır. Çünkü, eğitimde kalite sorunu, eğitim sürecinin girdi (Input)lerinin kalitesi sorunudur. Bu girdilerin en önemlisi ve vazgeçilmez olanı, öğretmendir.

Çocuğu Okumaya Hazırlama

Dr.Firdevs GÜNEŞ
(Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi)

Okumaya hazırlık; çocuklarımızın okumaya ilgilerini artırmak, daha çok ve daha iyi okumalarını sağlamak, ileride iyi birer okuyucu olmalarını gerçekleştirmek için de gereklidir.

Son yıllarda gerek dünyamızda gerekse ülkemizde, ilkokula kaydolun öğrenci sayısının artması pek çok nedene bağlı olmakla birlikte, ana-babaların çocukların eğitimine verdikleri önemi de göstermektedir. Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda, ana-babalar, genellikle çocuğun eğitilmesi sorumluluğunu tamamen ilkokula bırakmaktadırlar. Çünkü onlar, ya çocuğun yaşamının ilk yıllarında en iyi şekilde gelişmesine yarayacak bilgi ve becerilerden yoksun olmakta ya da yeterli zamanı ayıramamaktadırlar. Böylece okulun çabalarına gerekli desteği sağlamamaktadırlar. Oysa, aile, çocuğun ilk okuludur. Ana-babalar çocuğun yaşamının ilk yıllarında gelişmesini kolaylaştırmaya yarayacak çeşitli çalışmalar yapabilirler. Bu çalışmalardan biri de çocuğu okumaya hazırlamadır.

Okumaya hazırlık, çocuğun okumayı zevkle ve oldukça kolay öğrenmesine olanak sağlayan bir devredir.

Yani çocuğun, beden, ruh ve kafaca okuma öğrenmeye hazırlanmasıdır. Bu devre, doğuştan az sonra başlar ve çocuğun okuma öğrenmeye hazır olduğu zamana kadar uzanır. Aile bu dönemde gerekli bilgi ve becerileri kazandırmada okul kadar etkilidir.

Okumaya hazırlık, çocuğun okumayı zevkle ve oldukça kolay öğrenmesine olanak sağlayan bir devredir.

Bazı çocuklar, okula gitmeden önce yaşadığı aile ve sosyal çevrede okuma için gerektiği şekilde hazırlanmamaktadırlar. Araştırmalar, özellikle okumaz yazmaz ailelerde yetişen çocukların, okula geldiklerinde okumaya hazırlıklı olmadıklarını göstermektedir (Gray, 1975, s.153). Kitap, defter ve kalem gibi eşyaları yadırgamaktadırlar.

Ana-babaları onlara hiçbir şey okumadıklarından, kitaplarda bilgi ya da ilginç hikâyelerin olduklarını da bilmemektedirler. Pano, afiş, tabela, gazete, ilân gibi araçları da görmemişlerse, dilin yazı şeklinden de habersiz bulunmaktadırlar. Yazının çok kullanıldığı çevrede büyüyen çocukların genel olarak geçirdiği "Bu ne demektir?" aşamasına da henüz ulaşmamışlardır. Bu çocukların çoğunluğu, okula kuvvetli bir okuma isteğiyle gelmekte, ancak, kısa zamanda uğradıkları başarısızlıklar, duydukları cesaretsizlikler nedeniyle ilk coşkunluklarını kaybetmektedirler. Niçin bu böyle olmaktadır? Çünkü okumayı öğrenmek için ihtiyaç duydukları ilk hazırlık eğitimini almamışlardır.

Okumaya hazırlık, çocuklarımızın okumaya ilgilerini artırmak, daha çok ve daha iyi okumalarını sağlamak, ileride iyi birer okuyucu olmalarını gerçekleştirmek için de gereklidir.

NELER YAPILABİLİR?

Evde kitapların varlığı, çocukların okumaya hazırlanmalarını ve iyi birer okuyucu olmalarını garantilememektedir. Araştırmalar, genellikle iyi okuyucuların, evlerinde kitap ve kitap koleksiyonlarının dışında, gazete, dergi gibi diğer okuma materyallerini de bulduklarını göstermektedir. Bu tür okuma materyalleri, çocukta okumaya istek yaratmaktadır. Ayrıca, ana-babalar, kendileri iyi ve canlı bir örnek olarak çocuklarına kitaplar okuyarak, okumanın değerini överek, bizzat okuyarak onları okumaya özendirirler. Ailede çocuğa uygun bir ortam oluşturulması gerekmektedir. Her şeyden önce çocuğa yönelik resimli kitapları çocuğun ulaşabileceği yerlerde buldurmalı, çocuğun kitapla oynamasına ve sayfaları karıştırmasına izin verilmelidir. Böylece çocuk, kitabın nasıl kullanılacağını

öğrenmiş olur. Ardından ana-baba, çocuğa kitabın resimlerini göstermeli ve resimde görülenler üzerinde konuşmalar, tartışmalar yapmalıdır. Örneğin, resimdeki çocuğun saçı, gözü, yaşı, giysisi, ne yaptığı, oyuncakları vb. konular üzerinde konuşabilirler. Bu çalışmalar, çocuğun gördüğü şekilleri ve resimleri algılamasına yardım eder.

***Bazı çocuklar,
okula gitmeden önce
yaşadığı aile ve sosyal
çevrede okuma için
gerektiği şekilde
hazırlanamamaktadır.***

Ayrıca çocuğa yaşına göre anlayabileceği basit hikâyeler okunmalı, hikâyelere karşı ilgisi arttırılmalı ve okunan hikâyeye üzerinde konuşmalar ve tartışmalar yapılmalıdır. Anlayıp anlamadığı

kontrol edilmeli, çocuk isterse hikâyeye tekrar tekrar okunmalıdır. Bu tür çabalar, çocuğun işittiği söz ve cümleleri anlamasına, hafızasının gelişmesine ve dil dağarcığının zenginleşmesine yarar. Hikâyeye ve resimde ele alınan konu ile çocuğun içinde yaşadığı ortam arasında da bağ kurulmalıdır. Örneğin, resimdeki oyuncaklar ile çocuğun oyuncakları arasında ilişki kurularak benzerlik ve farklılıkları konuşulmalıdır. Yine okunan hikâyeye ile çocuğun yaşadığı herhangi bir olay arasında ilişkiler kurulmalıdır. Bu durum, çocuğun kitap ile içinde yaşadığı sosyal ve doğal çevre arasında ilişki kurmasını ve çevresine duyarlı olmasını sağlar.

Kitaplardaki yazıları göstermek, yazılı sembollerin bir anlamının olduğunu anlatmak, çocukta okumayı, öğrenme isteğini artırır. Çevrede varsa herhangi bir okul ve halk kitaplığının çocuğa tanıtılması, ileride kitaplıklardan yararlanmasını özendirir. Bu çalışmalar, çocuk ile ana-baba arasındaki duygusal gerginliklerin azalmasına ve daha sıcak ilişkilerin kurulmasına da yol açar.

ANA-BABALARIN YETİŞTİRİLMESİ

Çocuğun okumaya hazırlanması ve ileride iyi bir okuyucu olmasını sağlayan bu durumlar hakkında, ana-babaların yetiştirilmesi gerekmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda, anneleri yetiştirmeye yönelik programlarda, çocuklara daha iyi bakma, besleme, sağlığına ve temizliğine özen gösterme gibi konular ağırlıklı olarak ele alınmaktadır. Bu tür programlara, çocuğun gelişmesiyle ilgili bazı konular ve özel-





likle okumaya hazırlık ve okuma alışkanlığının kazandırılması konusu da eklenebilir. Yetişkinlere yönelik okuma yazma programların-

Kitaplardaki yazıları göstermek, yazılı sembollerin bir anlamının olduğunu anlatmak, çocukta okumayı ve öğrenme isteğini artırır.

da öğreticiler, ana-babalara küçük hikâyeler, şiirler verebilir, ana-babalar da bunları çocuklarına okurlar. Böylece ana-baba, okuma yazma pratiğini ilerletmiş, çocuk da okuma olayı ile yüz yüze gelmiş olur.

Çocukları okumaya hazırlama konusunda, ana-babaların yetiştirilmesiyle ilgili olarak bazı ülkelerde ilginç projeler yürütülmüştür. Bunlardan birkaçı şöyledir:

Yukarı Volta'da düzenlenen işlevsel okuma yazma programlarında, yeni okur-

yazar yetişkinler için hazırlanan okuma materyallerinde, annenin evdeki sorumluluklarının dışında kalan boş zamanlarının en iyi şekilde değerlendirilmesi konusu içinde, çocuğun okumaya nasıl hazırlanması gerektiği de ağırlıklı olarak ele alınmıştır (UNESCO, 1983. s. 64).

Önce Japonya'da, ardından da Filipinler'de ana-baba ve çocuk okuma projeleri düzenlenmiştir. Projelerde önce belirli bir yörede, sokak ya da mahallede oturan ailelerin çocuklarından gruplar oluşturulmuştur. Çocuk gruplarının, her gün bir grup üyesinin evinde ya da belirli bir yerde toplanması sağlanmıştır. Bu çocuklardan birinin anne ya da babası, her gün 20 dakika süreyle gruplara, sevdikleri hikâyeler ve şiirler okumuştur. Daha çok annelerin görev aldığı projenin ana-baba ve çocuklarda okuma zevkinin paylaşılmasına, özellikle okumaz yazmaz ana-babaların çocuklarının okumaya hazırlanmasına büyük katkısı olmuştur (UNESCO, 1983. s. 65).

Bazı Latin Amerika ülke-

lerinde ise okula giden çocuklar, dedelerinin anlattığı hikâyeleri yazmakta ve bunu okuma yazma bilmeyen öteki çocuklara okumaktadırlar. Bu yazılı hikâyeleri daha sonra başka arkadaşlarına vermekte ve onların başka çocuklara okunmasını sağlamakta; onlardan da kendileri yeni hikâyeler almaktadırlar. Böylece proje amacına ulaşmakta ve çocuklarda okuma isteği arttırılmaktadır.

Anne-babaların, çocuğun okumaya hazırlanması ve ileride iyi bir okuyucu olmasını sağlayan durumlar hakkında, yetiştirilmesi gerekmektedir.

Tüm bunlar, bize, çocuğun okumaya hazırlanmasının ne denli önemli olduğunu ve yapılması gereken çalışmaların açıkça göstermektedir. O halde, ana-babalar bu konuya özen göstermeli ve çocuğa gereken hazırlığı vermelidir. Ayrıca, ana-babaların bu konularda yetiştirilmesi için gereken çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

1- Gray, S. William. **Okuma ve Yazma Öğretimi.** (Çev: Nejat Yüzbaşıoğulları). Öğretmen Kitapları: 86, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1975.

2- UNESCO, Campagnes de Lecture. UNESCO, Paris, 1983.

Okulöncesi Eğitimde Aile

Psk. Fulya BERGMAN

Okulöncesi kurumlarda çalışan uzmanlara düşen görev; ailelerle sıcak ilişkiler kurmak, karşılıklı anlayış ve destek ortamı sağlamak ve onlara yuvanın bir parçası olduklarını her fırsatta hatırlatmaktır.



Çocuk yuvaları, ülkemizde, ne yazık ki genellikle çalışanların yükünü hafifleten, ailelere boş zaman ve dinlenme olanağı sağlayan kurumlar olarak algılanmaktadır.

Günümüzde aileler, çocuğun eğitimine, ruh sağlığına, zihinsel gelişimine ve başarısına daha çok önem vermektedirler.

Son yıllarda yapılan araştırmalar, okulöncesi dönemde çocuğun genel gelişimi ve eğitiminde ailenin rolünün önemini ortaya çıkardı. Çocuk ile ailenin ayrılmaz bir bütün olduğu gerçeği, okulöncesi eğitimde ailelerle birlikte çalışılması gerekliliğini gündeme getirdi.

AİLE DEYİNCE NE ANLIYORUZ?

Aile, çocuğun bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimini belirleyen bir zemin oluşturur; değer yargılarını, gelenek, görenek ve ihtiyaçlarını bu zemine yansıtır. Çocuğun temel gereksinimlerini karşılar, besler, korur ve bakar. Onun kişiliğinin dengeli ve sağlıklı gelişmesi için gerekli olan ana gıdasını, "sevgi" ve "güven ortamını sağlar.

Günümüzde kadınların eğitim durumlarının yükselmesi ve çalışan kadınların sayılarındaki artışla birlikte, aileler daha az sayıda çocuk sahibi olmak istiyorlar. Bunun yanında, çocuğun eğitimine, ruh sağlığına, zihinsel gelişimine ve başarısına daha çok önem veriyorlar. Televizyon gibi kitle iletişim araçla-

rının da etkisiyle insanlar hayattan daha fazla şey bekliyorlar. Böylece anne-babalar, daha iyi olanı arama, daha yeni bilgiler edinme ihtiyacı hissediyorlar. Ailelerin küçülmesi ve akrabalarından ayrı yaşanmaya başlanmasıyla birlikte, deneyimli ve bilgili kişilere başvurma ihtiyacı, her geçen gün artıyor. İşte bu noktada, "Aile Eğitimi" programları devreye giriyor.

AİLE EĞİTİMİNİN AMACI NEDİR?

Aile eğitiminin temel amacı, çocuk gelişimi ve çocuk yetiştirme konularında aileleri bilgilendirmek, olan bilgilerini tartışma ortamı sağlayarak pekiştirmek ve yenilemek, deneyimleri paylaşmaktır. Bir amacı da ailelerin çocuklarına çeşitli öğrenme olanakları sağlayan, onlara farklı deneyimler kazandıran bir ev ortamı yaratmalarına yardımcı olmaktır. Böylece ev ile çocuğun içinde bulunduğu farklı ortamlar (yuva, okul gibi), birbirinin devamı haline getirilebilir. Yuva dışında, çevrelerinde, evlerinde öğrenme olanağı bulan çocuklar zihinsel, bedensel, sosyal ve duygusal bakımdan daha sağlıklı gelişirler.

Aileleri bilinçlendirmek, onlara çocuklarının eğitiminin bir parçası olduklarını hissettirmek ve çocuklarıyla birlikte okulöncesi eğitimin içine almak gerekir.

1960'lardan günümüze kadar yapılan araştırmalar, onların erken yaşlardaki eğitimine katılmasıyla ailelerin, çocuklarının ileri yaşlardaki genel gelişimlerini, okul ve hayattaki başarılarını olumlu yönde etkilediğini gösteriyor.

Ailelerin çocuklarının sağlıklı gelişmesine destek olacak bir ortam yaratmaları sanıldığı kadar zor ve zaman alan bir olay değildir. Önemli olan ailelere yol göstermek, neler yapabileceklerini onlara hatırlatmak ve fırsat vermektir.

İşte burada, okulöncesi kurumlardaki eğitimcilere çok önemli görevler düşüyor. Çünkü aileleri bilinçlendirmek, onlara çocuklarının eğitiminin bir parçası olduklarını hissettirmek ve kendilerine güvenmelerini sağlayarak çocuklarıyla birlikte bu eğitimin içine almak gerekiyor.

Okulöncesi kurumlarda aileleri eğitimin bir parçası yapmak için önerilen çalışmalar:

✓ Ailelere aylık bültenler yollama;

Burada aylık eğitim programı verilerek ailelere çocuklarıyla birlikte yapabilecekleri faaliyetler ve oyunlardan örnekler gösterilebilir; yuvada öğrenilen yeni kavramları pekiştirici çalışmalar önerilebilir. Ay içinde öğretilen şarkı, bilmece-bulmacalardan örnekler verilebilir.

✓ Yuvadan haberler köşesi açma;

Bu bir pano olabilir. Duyurular, ilginç olaylar, diyaloglar, etkinlikler ve yuva içindeki çalışmalar buraya asılabilir. Bunların bir kısmı bültene de eklenebilir.

✓ Belirli gün ve haftalarda veli grupları yuva içi et-

kinliklere katılmak üzere çağrılabilir.

✓Dilek kutusu koyma;

Ailelerin; istek ve arzularını, eleştiri ve önerilerini yazarak bırakabilecekleri bir dilek kutusu oluşturulabilir.

✓Ailelere eğitici programlar ve tartışma konuları sunma;

Yine ailelerin istek ve ihtiyaçları doğrultusunda seminerler düzenlenebilir. Çeşitli tartışma konuları ile aileler farklı konularda fikir alışverişi yapabilirler.

✓Ailelerle tanışma ve yuvaya kabul etme, uyum sağlama;

Dönem başlarında, ailelere yuvanın genel politikası, eğitim programının amacı ve ulaşılacak istenilen hedefler hakkında bilgi verilebilir.

✓Eğitici geziler düzenleme;

Okul dışı etkinlikler ve geziler önceden ailelere bildirilerek onlar da bu gezilere davet edilebilir.

✓Bireysel ilişki kurma;

Aileler için çocuklarıyla ilgili bilgi alabilecekleri ve danışabilecekleri bir bölüm oluşturulabilir.

✓Dönem sonlarında ra-

por verme;

Ailelere, her dönem sonunda yapılan çalışmaların özetleriyle birlikte, çocuklarının genel durumunu değerlendiren bir rapor sunulabilir.

Ailelerin çocuklarının sağlıklı gelişmesine destek olacak bir ortam yaratmaları sanıldığı kadar zor ve zaman alan bir olay değildir.

Bu arada ailelere alışılmı-
şın dışında yeni öneriler gö-
türmenin ortaya çıkaracağı
zorlukları da unutmamak ge-
reker. Bazı aileler, çocukların
eğitiminden tamamen yuvayı
sorumlu tutarak kendileri
görev almak ya da işin içine
girmek istemeyebilirler. Bazı
aileler ise tam tersine fazla-
sıyla sorumluluk almayı arzu
edebilir. Yuva öğretmenleri
ve öteki çalışanlar, aileleri
neler hissedebileceklerini dü-
şünerek karşılaştıkları her

durumda anlayışla çözüm yo-
lu bulabilirler. Tabii ailelerin
de aynı anlayışı yuva çalışan-
larına göstermesi beklenmek-
tedir.

Yuva öğretmenleri, aile-
lere çocuklarının gelişimleri-
ni, günlük faaliyetlerini göz-
lemlerine dayanarak vermek
üzere hazır olmalıdır. Arzu
edilen, her ailenin çocuğunu
izlemesi ve onunla ilgili bilgi
ve deneyimlerini yuvaya ak-
tarmasıdır.

Bu konuda, okulöncesi
kurumlarda çalışan uzmanla-
ra düşen görev, ailelerle sı-
cak ilişkiler kurmak, karşılık-
lı anlayış ve destek ortamı
sağlamak ve onlara yuvanın
bir parçası olduklarını her
fırsatta hatırlatmaktır.

KAYNAKÇA

1- Fişek, G.; Şükran, Z. "Çocu-
ğunuz ve Siz". Türkiye'de Okul-
öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
Projesi, Boğaziçi Üniversitesi İdari
Bilimler Araştırma ve Uygulama
Enstitüsü, MEB, 1983.

2- Gordon, I. J.; Broveigal, G.
"Building Effective Home-School
Relationships", Boston, London,
Sidney: Allyn and Bacon Inc.,
1976.

3- Henderson, A. The Evidence
Grows: Parent Participation-Stu-
dent Achievement. Natural Com-
mittee for Citizens in Education,
Columbia, 1987.

4- Kâğıtçıbaşı, Ç.; Sunar, D.;
Bekman, S. Early Intervention
Program. A research project, B.Ü.
Psychology Department, 1987.

5- Powel, D. Young Children
Research in Review: Parent Educa-
tion and Support Programs, 1986.

6- Tijard, B.; Martumore, J.;
Burchell, B. "Involving Parents in
Nursery and Infant School": a sou-
ree book for teachers. London
Grant McEntyre, 1981.

7- Yörükoğlu, A.; "Çocuk Ruh
Sağlığı" Türkiye İş Bankası Kül-
tür Yayınları, Ankara, 1985.



Demokratik Sınıf Yönetimi

İzzettin ALICIGÜZEL
(Özel Kültür İlkokulu Eğitim Uzmanı)

Yetenekli öğretmen, sınıfındaki her çocuğu tanır ve öğretimini buna göre planlayarak yürütür. Başarılı bir sınıf yönetimi, her şeyden önce, sınıfta hoşgörünün egemen olmasına ve her öğrencinin davranışlarından sorumluluk duyacağı bir düzenin geliştirilmesine bağlıdır.

Dün olduğu gibi, bugün de birçok öğretmen, sınıfını yönetme işini ana sorunlarından biri olarak görmektedir. Doğaldır ki, sınıfının disiplinini sağlamada güçlük çeken öğretmen, öğretimde de etkili olamamakta, bu durumlar onu huzursuz yapmakta, gerginliğe itmektedir.

Bu yazımızda sınıfın yönetilmesi konusundaki bazı görüş ve teknikleri açıklamaya çalışacağız. Amacımız öğretmen arkadaşların konu üzerinde düşünmelerini ve kendi kendileriyle tartışmalarını sağlamaktır.

Öğretmenler, öğretim yöntemleri, sınıfın idaresi ve öğretmen-öğrenci ilişkileri gibi eğitim ve öğretimin temel özellikleri alanlarında, bazı görüş ve inançlara bağlıdırlar. Buna, onların eğitim felsefesi diyoruz. Her öğretmen sınıfında bu eğitim felsefesine uygun biçimde

öğretim yapmakta, sınıfını inandığı yönetime göre yönetmektedir. Öğretmenlerin davranışlarında en etkili olan yöntemlerden birincisi otokratik yöntem, ikincisi ise demokratik yöntemdir.

Bir öğrenci ekonomik, toplumsal, etnik, fiziksel görünüş gibi yönlerden bir ya da birkaçı bakımından sınıftaki diğer öğrencilerden farklı ise bu farklılık onun uyumsuz davranışının nedeni olabilir.

Otokratik yöntemi benimseyen öğretmenler, her fırsatta, öğrencilerine hükmetmektedirler. Sınıfta disiplini sağlamakta, diğer öğretmenlere oranla sertliğe, baskıya daha çok başvurmuşlardır. Başka bir deyişle bu öğretmenler, bilgi ve becerilerin öğretiminde, doğru kural ve alışkanlıkların kazandırılmasında öğrencilerin katılımını sağlamak yerine, bunun neye varacağını düşünmeden, ödül, ceza, bireysel yarışma, karşılaştırma, korkutma gibi dışsal tekniklere sık sık yer vermektedirler.

Demokratik yöntemi benimseyen öğretmenler ise sınıfın yönetimiyle ilgili yetki ve sorumluluklarını öğrencilerle paylaşmışlardır. Bu öğretmenler, sınıfın yönetimiyle ilgili kararlar alınması ve uygulanmasında, öğrencilerin katılım ve işbirliğine önem vermekten başka, öğ-

rencilerine arkadaşça yaklaşmakta, onları sevmekte, her birine değer vermektedirler.

Otokratik yöntemi benimseyen öğretmen, derslerde öğrencilerinden, kendisinin söyledikleriyle kitapların yazdıklarını aynen öğrenmelerini ister. Demokratik öğretmen ise öğrencilerinin duygu ve düşüncelerini özgürce ifade etmelerine, akıllarını ve yaratıcı yeteneklerini kullanmalarına, kendi kendilerini yönetme ve kontrol etmelerine, başkalarıyla uyum içinde çalışma ve yardımlaşmalarına, sorumluluk duygusu kazanmalarına önem verir.

Demokratik sınıf yönetimini benimsemiş öğretmen, eğitim ve öğretimde bazı noktaları önemle dikkate alır. Bilir ki, olumlu ya da olumsuz, bütün davranışlar öğrenilmelidir. O halde davranışlar ancak nedenleri belirlenerek ve bu nedenler giderilerek düzeltilebilir. Bir öğrencisi olumsuz davranışlar gösteren böyle bir öğretmen, bunun çok çeşitli nedenleri olabileceğini düşünür.

OLUMSUZ DAVRANIŞLARIN NEDENLERİ

Bazı öğrencilerde görülen olumsuz davranışın nedeni, öğretimin öğrencinin gelişim düzeyine uygun olmamasındandır. Örneğin, birinci sınıf öğrencilerinin dikkat süresi on beş dakikayı geçmediği halde, çocuğun dikkatini bundan daha uzun süre konu üzerinde tutmasının istendiği bir öğretimde ısrar edilirse, bazı öğrencileri kontrol etme olanağı kalmayacaktır. Oysa öğretim, çocuğun gelişim düzeyine göre planlanır ve yönetilirse böyle bir sorun görülmeyecektir.

Bir öğrenci ekonomik, toplumsal, etnik, fiziksel görünüş gibi yönlerden bir ya da birkaçı bakımından sınıftaki diğer öğrencilerden farklı ise bu farklılık onun uyumsuz davranışının nedeni olabilir. Kültürel bakımdan çok yetersiz bir aileden ya da farklı şive konuşulan bir yöreden gelmek de öğrenciyi sorunlu yapabilir.

Öğretmenlerin birçoğu öğrencileriyle ilgilenirler ama pek azı bunu göstermekte başarılıdır.

Yetenekli öğretmen, sınıfındaki her çocuğu tanır ve öğretimini buna göre planlayarak yürütür. Başarılı bir sınıf yönetimi, her şeyden önce, sınıfta hoşgörünün egemen olmasına ve her öğrencinin davranışlarından sorumluluk duyacağı bir düzeyin geliştirilmesine bağlıdır. Yalnız bu, 'öğretmenin yönlendiriciliğine yer yoktur,' demek değildir. Öğretmen, koşullar zorunlu yapınca sınıfını yönlendirmek zorundadır. Örneğin, ders gezisinde güvenlik önlemlerinin alınması, oyun alanında kavganın çıkması, yangın olayı gibi durumlarda grubunun konuyu tartışması ve karar alması söz konusu olamaz. Böyle durumlarda öğretmenin grubu yönlendirmesi gerekir.

KİŞİLERİN ETKİLEŞİMİ

Bir sınıftaki toplumsal ortam, büyük ölçüde, grup içindeki kişilerin etkileşimiyle oluşur. Bir çocuğun kişiliği, genellikle, sınıfındaki diğer bireylerin davranışıyla şekillenir. Bu bakımdan öğrencinin kişilik gelişiminde etkisi olan öğretmen ve öğrencinin önemli kişilik özellikleri üzerinde duracağız. Ayrıca çocuğun davranışları üzerinde dolaylı fakat çok önemli etkileri olması nedeniyle, anne ve babaların kişilik özelliklerine de kısaca değineceğiz.



Öğretmen: Sınıfta olumlu ortamın oluşmasında öğretmen en önemli öğedir. Sınıftaki öğrenciler öğretmenin kişiliğinden, yaptıklarından, söz söyleyiş biçiminden, direkt ya da dolaylı tutum ve davranışlarından büyük ölçüde etkilenirler. Bu nedenle onların, bir öğretmen olarak, öğrenme ortamını ne yönde etkilemekte oldukları konusunda kendilerini sürekli olarak sorguya çekmeleri gerekir.

Öğretmenler öğrencilerine güvenirlerse onların bu güveni sarsmayacak biçimde hareket edeceklerini göreceklidir.

İyi bir öğretmenin en önemli özelliklerinden biri, her öğrencisiyle içten ilgilenmesidir. Öğretmenlerin birçoğu öğrencileriyle ilgilenirler ama pek azı bunu göstermekte başarılıdır. Oysa öğretmen, öğrencilerinde gözlemlediği küçük bile olsa, iyi özellik ve davranışlar konusundaki duygu ve düşüncelerini ilgili öğrencilere ifade etmesini bilmelidir. Örneğin Ayşe, bugün okula yeni bir süveterle gelmiştir; Orhan, saçını çok güzel taramıştır; Can, ellerini iyi temizlemiştir; Tuğçe'nin, yeni bir kardeşi olmuştur; Kaya, sınıfa bir kaplumbağa getirmiştir; Hülya, ara tatilde uzun bir geziye çıkacaktır; Kaan, sırasını her zamankinden daha iyi düzenlemiştir; Burçin, özgün bir şiir yazmıştır; Merve'nin, süt dişi düşmüştür. Bu tür durumlarda öğrencileri güler

yüzle kutlamak, onlara cesaret verici birkaç söz söylemek, omuzlarına ellerini koymak, ellerini sıkmak, iyi ürünlerini gösteri panosuna asmak öğretmenin öğrenciyle yakından ve içten ilgilendiğini gösteren davranışlardır.

Öğrenciler, öğretmenlerinin kendilerine güvendiğine inanmak isterler. Bunu gördüklerinde de olumlu tepkide bulunurlar. Örneğin, *bir birinci sınıf öğretmeni, öğrencilerine yeterince büyüdüklerini, yemekhaneye inerken onlara hiç karışmayacağını, kendi kendilerine inmelerini söyledi. Bir dördüncü sınıf öğretmeni, ikinci ders saatinde sınıfta bulunamayacağını, tahtaya yazdığı soruların yanıtlarını kitaptaki ilgili yeri okuyarak sessizce yanıtlamalarını isteyerek sınıftan ayrıldı. Bir beşinci sınıf öğretmeni, öğrencilerine, kendilerine güvendiğini, test sınavında soruları birbirlerine bakmadan yanıtlamalarını söyledi. Görüldü ki, öğretmen öğrencilere güven telkin etmişse öğrenciler öğretmenin sözüne aynen uymuşlardır. Öğretmenler öğrencilerine güvenirlerse onların bu güveni sarsmayacak biçimde hareket edeceklerini göreceklidir.*

Her öğrencinin özgüveninin gelişmesinde öğretmenin büyük rolü vardır. Her çocuktan her derste üstün başarı beklemek, yetenekleri inkâr etmek demektir. Ruhsal sağlığı yerinde olan bir insan, kendi yetenekleri doğrultusunda, kendine göre başarılı olacaktır. Öğretmen, öğrencilerini güç ve açmaz durumlarda bırakarak onlarda başarısızlık duygusunun yerleşmesine neden olmamalı; onlara her fırsatta başarıyı tattırarak onların öğrenme ve

başarma arzularını, kendilerine güven duygularını kuvvetlendirmeli; her çocuğa saygı ve sevgi göstererek, değer vererek onun çalışmak ve öğrenmekten zevk alacağı bir ortamın oluşmasına yardımcı olmalıdır.

Öğrencilerini kontrolde sorunu olan birçok öğretmenin bu sorununun temel nedeni tutarsız davranmasıdır. Öğrenciler, günü gününe uyan ve her öğrenciye adil davranan öğretmeni, hatta sert tavırlı bile olsa, sever ve sayarlar. Öğretmenin sözüyle davranışları, duygularıyla düşünceleri arasında uyum bulunmalıdır. Öğrenciler, üzerlerine alacakları çeşitli etkinliklerle ilgili konularda öğretmenlerinin nasıl bir tepki göstereceği konusunda önceden bilgili olmak isterler. Tutarlı davranışlar, dikkatli bir planlamayla, normların açık-seçik biçimde belirtilmesiyle ve bunların sürekli gözden geçirilmesiyle gerçekleştirilebilir.

Öğretmenler, gözlemlediği iyi özellik ve davranışlar konusundaki duygu ve düşüncelerini ilgili öğrenciye ifade etmesini bilmelidirler.

Öğretmen bir çocuğa sınıfta farklı bir biçimde davranıyorsa, neden böyle davrandığını sınıfa açıklamalıdır. İlkokul öğrencileri gerçek ya da yapıldığını sandıkları adaletsizliğe karşı çok duyarlıdır. *Kalp romatizmasından rahatsızlanması nede-*



niyle aylarca okula devam edememiş bir dördüncü sınıf öğrencisinin, sınıftaki çalışmalarına uyum sağlamakta güçlük çekeceği açıktır. Aynı şekilde okul açıldıktan bir-iki ay sonra başka bir ülkeden naklen gelen bir öğrencinin, sınıfına ve bu yeni duruma uyum sağlaması son derece güçtür. Bu sınıfların öğretmenleri, bu öğrencilerin sınıfta bulunmadığı bir saatte, durumu sınıfa açıkladılar ve onlardan bu arkadaşlarına yardımcı olmalarını ve onların yetersizliğini, yanlış davranışlarını anlayışla karşılamalarını istediler. Çocuklar, bu arkadaşlarının sınıfa uyum sağlaması için iyi bir işbirliği yaptılar. Bazı öğretmenler bazı öğrencilerle daha çok ilgilenerek, her defasında onları derse kaldırarak, konuşturarak birçok öğrencinin saygısını ve güvenini kaybetmektedirler.

Öğrenciler: Sınıftaki her çocuğun kişiliğinin grup üzerinde etkisi vardır. Sınıfta aşırı ölçüde huzursuz ve hareketli bir çocuk varsa bu çocuk öteki öğrencilerin davranışlarını olumsuz yönde et-

kiler. Ali'nin okula gelmediği gün, öğretmeni ve öğrenciler adeta bayram ederler. Öğretmen, kişilik kusuru ya da gruba uyum sorunu olan öğrenciye, hareketlerinin başka çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini anlatmalı, bu kusurlarını gidermesi ve diğer öğrencilere uyum sağlaması için ona yardım etmelidir.

Sınavın, notun fazla önemsendiği, görevlerin emirle yerine getirildiği yerde, çocukların kendi kendini yönetme ve kontrol etme yetkileri ve demokratik kişilik özellikleri gelişemez.

Ana-babalar: Anne-babalar, büyük ölçüde, kendi kişiliklerinin çocukları üzerindeki etkilerinden habersizdir. Bağırıp çağıran baskıcı bir baba, çocuğunun hayalci ve yaşamın zorluklarından kaçan bir çocuk olmasına;

çocuğun üzerine fazla eğilen, ona kol kanat geren bir anne, çocuğunun bencil, ağlayarak konuşan bir çocuk olmasına; mükemmelci bir anne-baba ise çocuğunun kendi kendini yönetme ve kendine güven bakımından başarısız olmasına neden olabilir.

Öğretmenlerin, çocukların anne-babalarıyla veli görüşme saatlerinde yapacakları görüşmeler, sorunların nedenleri anlamalarına yardım edebilir. Bu görüşmeler, çocuğa ve aileye yardım için iyi bir fırsattır. Örneğin, öğretmen derslerde hayal kuran bir öğrenciye bazı küçük kararlar alma ve bunları gerçekleştirme bakımından olanaklar sağlayabilir. Bencil, düşüncesiz çocuğun grup içinde çalışması ve grubun kurallarına uygun davranması sağlanabilir. Öğretmen ayrıca bencil ve şımarık çocuğu kabullenerek, çalışmalarını överek onun gruba uyumunu sağlayabilir. Öğretmenler, mükemmelci ana-babayı değiştiremezler ancak bu ailenin mahçup, çekingen çocuğunun, bazı görevler almasına yardımcı olarak başarılı olmasına, kendine güven kazanmasına yardımcı olabilirler.

EĞİTSEL DEĞERLER

Bazı öğretmenler test ve yazılı sınavlara, ödevlere gereğinden çok önem veriyorlar. Sınavın, notun fazla önemsendiği, görevlerin emirle yerine getirildiği yerde çocukların kendi kendini yönetme ve kontrol etme yetkileri ve demokratik kişilik özellikleri gelişemez. Çünkü notu fazla düşünen öğrenci, olumlu yetiler ve alışkanlıklar kazanma, gerçek öğrenme yerine, notu, karneyi önem-

seyecek; sonuç olarak not ve 'afirin' almak için çalışmaya, belki kopyacılığa ve bunun gibi arzu edilmeyen davranışlara yönelecektir. Çocuklarımızın kafa ve kalplerini 'afirin'lere, ödüllere, yıldızlara ve onur listelerine tapar hale getirmenin olumsuz sonuçlarını iyi düşünmeliyiz.

Öğretmenler, öğretimde öğrencilere bilgi ve beceri kazandırmaya verdikleri önem kadar, çocukların olumlu tavır ve tutumlar geliştirmesine de önem vermelidir. Olumlu tavırlar, tutumlar ve davranışlar, ancak öğrencinin içten gelişmesiyle sağlanabilir. Öğrencinin içten gelişmesi ise ihtiyaçları karşılanarak, doyurularak gerçekleştirilebilir.

Çocuklarımızın kafa ve kalplerini 'afirin'lere, ödüllere, yıldızlara ve onur listelerine tapar hale getirmenin olumsuz sonuçlarını iyi düşünmeliyiz.

Her çocuk birtakım fizyolojik, ekonomik, ruhsal ve toplumsal ihtiyaç ve dürtülerle dünyaya gelir. Çocuğun normal olarak gelişebilmesi için, başta beslenme, korunma ve dinlenme gibi zorunlu ihtiyaçlarının karşılanması gerekir. Bunlara ek olarak çocuğun sevgi ve güven içinde büyümeye; arkadaş edinme ve arkadaşları tarafından beğenilmeye ihtiyacı vardır. Çocuğun sağlıklı olarak büyümesi, mutlu olabilmesi, bu ihtiyaçlarının dengeli biçimde giderilmesine bağlıdır. Bu bakımdan öğretmen, öğrenci-

lerine olumlu tavırları, değerleri, gerekli olan bilgi ve becerileri dışsal ödül ve cezalarla, yarışmalarla değil; böyle içten gelişmesini sağlayacak güdülemelerle kazandırmaya önem vermelidir.

KENDİ KENDİNİ YÖNETME VE DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin değişik etkinliklerde uyacakları davranış örnekleri, yani kurallar, öğrencilerin katılımıyla saptanmalıdır. Bu yöntem, öğrencilerde hem kendi düşüncelerinin dikkate alındığı duygusunun yerleşmesini sağlar hem de onları çalışmaya güdüler. Çocuklar da yetişkinler gibi başkasının planladıklarını değil, kendilerinin kararlaştırdıklarını yapmaktan hoşlanırlar.

Örneğin, ders gezilerinde nasıl davranmalıyız? Yemekhanede yemeğimizi nasıl yemeliyiz? Toplantılarda, serbest okuma saatlerinde, test uygulanırken, bir konu üzerinde tartışırken nasıl hareket etmeliyiz? Bu ve benzer etkinliklerde uyacağımız davranış biçimlerini öğrencilerle birlikte saptamalıyız. Bu tür çalışmalar, öğrenciler üzerinde öğretmenin hazırlayacağı kurallardan çok daha etkilidir; onların disiplinli olmalarını sağlar.

Yalnız, sınıfça benimsenen kurallara herkesin aynen uyması gerekir. Bu nedenle uyulması kararlaştırılan davranışlar üzerinde tekrar tekrar durulmalı ve gerektiğinde kurallar gözden geçirilerek düzeltilmelidir.

Her çocuğun umulan davranışlara uyum bakımından başarısını, durumunu not etmek ve bunları değerlendirmek çok yararlı olur. Birkaç hafta tutulacak bu notlar, ço-

cuğun davranışını geliştirmek bakımından test puanlarından çok daha yararlıdır.

Ruhsal sağlığı yerinde olan bir insan, kendi yetenekleri doğrultusunda kendine göre başarılı olacaktır.

Bazı öğretmenler, öğrencileriyle birlikte, uyulacak kurallarla ilgili listeler hazırlarlar. Aşağıda, öğretmenin rehberliği altında, öğrenciler tarafından hazırlanmış kendi kendini değerlendirme listelerinden bazı örnekler verilmiştir. Bu listeler sınıf panolarında sergilenmektedir.

Sınıf: I İYİ ÖĞRENCİLER

- Sessiz çalışır.
- Yavaş konuşur.
- Sınıf önünde toplanmaz.

Sınıf: I SAĞLIK ALIŞKANLIKLARI

- Dişlerini fırçalar.
- Saçını tarar.
- Tırnaklarını temizler.
- Elbisesini fırçalar.
- Ne güzel görünüyor?

değil mi?

Sınıf: II PLANLARKEN

- Sırayla konuşur.
- Konuşanı dinler.
- Sorular sorar.
- Sorulara yanıt vermeye çalışır.

Sınıf: III KİTAPLARDAN YARARLANIRKEN

- Ellerini yıkar.
- Sessiz oturur.
- Kitapları paylaşır.
- Kitapları temiz kulla-

nır.

— Kitapları aldığı raflara koyar.

Sınıf: IV İYİ DİNLEYİCİ

— Konuşmacıya bakar.

— Konuşmayı kesmez.

— İlgiyle izler.

— Soracak sorular hazırlar.

Sınıf: V GÖRGÜ KURALI

— Konuşmacıyı dikkatle dinler.

— Kibar davranır.

— Konuklar için yer ayırır.

— İşte, eğlencede yardım-
laşır.

— Ödünç aldıklarını geri verir.

Listelerdeki maddelerin az oluşuna dikkat edin. Çocuklar çok kuralı bir defada akıllarında tutamazlar. Öğrencileriniz bazı kurallarda alışkanlık kazanınca onları çıkarıp listeye yeni maddeler ekleyerek değişiklik yapın. Her etkinlik için ayrı kurallar gereklidir. Örneğin, beden eğitimi, resim-iş, serbest tartışma saatleri için ayrı kurallar saptanmalıdır.

PLANLAMA

Öğretmenin bütün bir gün yapılacak etkinlikleri planlamasının ve ders hazırlığının, öğrencileri kontrol açısından büyük önemi vardır. Tüm sağlıklı ve normal çocukların hareketli olduklarını bilmeliyiz. Eğer planlama öğrencilerin bütün bir gün yapacakları etkinlikleri içermiyorsa, öğrenciler boş kaldıkları zamanlarda, sizin veya diğer öğrencilerin arzu etmeyeceği davranışlarda bulunacaklardır. Çocukların çoğu, yaptıkları her davranışın doğru olduğu inancındadırlar. Ayrıca ilginç olmasını isterler. Planlayacağınız etkinliklerin, kul-

lanacağınız tekniklerin çeşitliliği etkinliği ilginç yapacaktır. Öğretimi planlarken çalışmaya, dinlenmeye ve oyuna sırayla yer vermelisiniz.

Öğretmen planını hazırlarken araç-gerecin sınıfa getirilmesi, öğrencilere dağıtılması, toplanması ya da yapılmasında karışıklığı ve zaman kaybını önleyici önlemleri unutmamalıdır. Bu konuda önceden saptanmış öğrencilerden (monitör) yararlanmak son derece yararlı olur.

Rutin etkinlikler çok önceden belirlenmelidir. Öğrencilere rutin işler devamlı biçimde yaptırılarak sınıfı düzenli tutmaları ve gereksiz yere zaman kaybetmemeleri öğretilmelidir.

Acil durumlar doğarsa (cam kırılması, kasma, yaralanma, mürekkebin sıraya dökülmesi vb.) ne yapılacağı önceden düşünülmeli ve gerekli önlemler mutlaka alınmalıdır. Bu durumlarda neler yapılacağı öğrencilerle önceden kararlaştırılmalı ki, kaza ya da olay olduğunda grubun davranışı kontrolümüzden çıkmasın, sorun kolayca çözülebilsin.

Planınızı yaparken, bu planınızı uygulayamayacağınız durumlar doğarsa ne yapabileceğinizi de düşünmelisiniz. Böylece öğrencilerin kontrolünü sürdürebilir, tatsız davranışların doğmasını önlemiş olursunuz. Örneğin, "Çevremizi Tanıyalım" ünitesi işlenirken çevredeki fırını görmeye yürüyerek gidecek olan 3. sınıf öğrencileri, yağmurun aniden bastırması nedeniyle geziye çıkamayabilir. Bu durumda çocuklara fırına gidemeyeceğinizi söylemeniz çok olumsuz etki yapar. Oysa geziyi öğleden sonra ya da yarın yapacağınızı söyleyebilirsiniz ya da okul

kantinine giderek ekmeğin nasıl yapıldığını kantinciyle konuşamaz mısınız?

Özetle, dersin önemli bir öğrenmeyle sonuçlanması için iyi biçimde planlanması şarttır. Bilelim ki, bu tür durumlarda her zaman öğrencilere öykü kitabının bir bölümünü okumak, resim yapmaları için onları serbest bırakmak ya da fıkra anlatmakla, bulmacalar çözmekle yetinmek doğru değildir. Öğrenciler, yalnız derslerde başarılı olmak istemezler. Başka alanlarda da üstün olmak isterler. Bazı çocuklar bu ihtiyaçlarını üstün düzeydeki davranışlarıyla doyururlar. Bu bakımdan öğretmen, öğrencilerine başkalarının beğenisini kazanacağı hobiler, ilgiler ve beceriler kazandırmalı ve onları özel yeteneklerini geliştirmeye teşvik etmelidir.

**Çok kişiyle
oylanan oyunlar,
toplumsallaşmayı
geliştirmek
bakımından çok
uygundur.**

Planınız; işbirliği, sorumluluk duygusu ve başkalarına yardım etmeyi temel alan etkinliklere, araçlara da yer vermelidir. Tahteravalli, anaokulu çocuklarının işbirliği yaparak eğlenmelerini sağlayan bir araçtır, beşinci sınıf öğrencileri ise küme çalışmalarını yöntemleriyle bu yönde geliştirebilirler. Ayrıca çok kişiyle oynanan oyunlar, toplumsallaşmayı geliştirmek bakımından çok uygundur.

Yetişkinlerin, Anne-Baba ve Öğretmen Olarak Eğitim Sürecindeki Yerleri

Pedagog İlhami FINDIKÇI

Eğitimin görevlerinden biri, sahip olunan bilgi birikimini geliştirerek yeni kuşaklara aktarmaktır. Bu aktarma süreci ise günümüzde çok hızlanmıştır.

Eğitim, doğumdan başlayarak hayatın sonuna kadar devam eden bir süreçtir. Okulların başlaması, eğitim adına her yıl yeni bir coşkunun yaşanmasına yol açıyor. Çünkü her yeni eğitim yılı; bir anlamda yeni çocuklar, yeni bilgilere açık beyinler, yeni umutlar ve çocukların gelişim süreçlerinin yeni bir adımı demektir.

Yeni eğitim-öğretim yılının bu coşkusu, beraberinde bazı sorunları ve üzerinde düşünülmesi gereken bazı konuları da gündeme getirmektedir. Eğitim sürecinde en önemli rolü oynayan öğretmenlerin, anne-babaların üzerinde düşünmeleri gereken bazı konular ve kendilerine sormaları gereken pek çok soru olmalıdır. Çünkü gelişmeler büyük bir hızla gerçekleşiyor. İnsanların uzun yıllar boyunca edindikleri bazı bilgiler artık geçer-

liliklerini yitirirken, her geçen gün yeni bilgiler ve gelişmelerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu gelişmeler hem bireysel olarak insanı, hem de insanların oluşturduğu toplumsal kurumları etkilemektedir. Eğitimin, bu etkilere en açık alanların başında geldiği söylenebilir. Çünkü eğitimin görevlerinden biri, sahip olunan bilgi birikimini geliştirerek yeni kuşaklara aktarmaktır. Bu aktarma süreci ise günümüzde çok hızlanmıştır. Eğitimle doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili olan herkesin kendisine "Bu hıza ne derecede ayak uyduruyorum?" sorusunu sorması gereklidir. Başka bir deyişle öğretmenlerin ve anne-babaların, çocuklara en iyi eğitimin verilmesi için kendilerinin neler yaptıkları, gelişmelere ne derecede açık oldukları, en önemlisi kendilerini geliştirmek için ne denli çaba

harcadıkları konusunda kendi kendilerini sorgulamaları gereklidir. Sonuçta eksiklikleri varsa bunu hızla kapatma yoluna gitmelidirler. Bu yapıldığında, çocuklara ve genelde onların eğitimine ilişkin yanlış kanıların, inanışların ve olumsuz yaklaşımların önlenmesi mümkün olabilir.

Yetişkinlerin çocuk eğitimine yönelik uygulamalarının dayandığı düşünce biçimlerinin, hemen her çağda ayrı özellikler gösterdiği ve çocukların daha yakından tanımalarına paralel olarak geliştiği söylenebilir. Örneğin çocuğun gelişim aşamaları, ilk insanlardan bu yana aynı sürece göre gerçekleşmesine karşılık, çocuğa yaklaşım biçimleri çeşitli değişiklikler göstererek günümüze dek gelmiştir. Önceleri çocukların, yetişkinliklerin gayretleri, zorlamaları, hatta kaba güçle yola geleceklerine ina-

nılırdı. Daha sonraları, gerek eğitim bilimleri, gerekse çocuk psikolojisi alanındaki bilimsel çalışmalara paralel olarak zorlamaya dayanan eğitim sistemi yumuşamış ve çocuğun, yetişkinin küçük bir modeli olduğuna inanılmış; ona verilen eğitim de bu doğrultuda planlanmıştır. Çocuk eğitiminde anne-baba ve öğretmenlerin aşırı sevgi göstermeleri moda olmuş, çocuklar adeta sevgi bombardımanına uğramış, ancak kısa zaman sonra, bu yaklaşımın zararlı sonuçları da görülmüştür.

Günümüzde bu yaklaşımlar çok değişmiş ve her şeyden önce çocuğun, yetişkinin küçük bir modeli olmadığı anlaşılmıştır. Çocuk, duyan, düşünen ve kendisine özgü yoğun gelişim gösteren bir bireydir. Tüm çocuklar için geçerli gelişim evreleri olmasına karşılık, her çocuğun bu evreleri yaşaması kendine özgüdür. Çocuk yaratıcıdır; onun bu özelliğini sergilemesi ve geliştirmesi için ortamlar hazırlanmalıdır. Çocuk araştırmacıdır, meraklıdır; doğduğu ilk günden itibaren başka insanları, kendisini, çevresini ve olup bitenleri keşfetmeye, anlamaya ve öğrenmeye çalışır. Bazen yetişkinler tarafından garip karşılanırsa da çocukların tüm davranışlarının belli nedenleri ve amaçları vardır. Aynı yaş hatta aynı zekâ düzeyine sahip olsalar da çocuklarda farklı yetenekler baskın biçimde bulunabilmektedir. Bütün bu özellikleri ve sınırlılıkları ile çocuk, kendisini somuttan soyut olayları ve kavramları anlamaya götüren bir zihinsel kapasiteye sahiptir. Bu kapasite, başkalarında olmayan nitelikler içerir. Çocuk, gelişimini, kendisine özgü bi-

yolojik programına göre mükemmel biçimde gerçekleştirebilecek düzeydedir. Ancak bu, yetişkinlerin uygun ortamlar hazırlaması ve uygun yaklaşım biçimleri göstermeleriyle gerçekleşebilir.

Ev içinde, çocuğun sorumluluklarını öğrendiği, hangi türden olursa olsun onun ürünlerine değer verildiği, demokratik bir anlayış egemen olmalıdır.

Çocukların yukarıda sayılan özellikleri, yetişkin olarak anne-baba ve öğretmenlerin onlara bakış açılarını büyük ölçüde değiştirmiştir, değiştirmelidir. Çocuklara katı sınırlar çizen, çoğu zaman onların yerine düşünen ve çocukların duygu ve düşüncelerine önem vermeyen anne-babalar, bu tutumlarından en kısa zamanda vazgeçmelidirler. Ev içinde, çocuğun sorumluluklarını öğrendiği, hangi türden olursa olsun onun ürünlerine değer verildiği, demokratik bir anlayış egemen olmalıdır. Anne-baba, her zaman çocuğun önünde duran ve ona setler koyan durumda değil, çocuğun yanında ve arkasında yer alarak uygun zamanlarda uygun destekleri sağlar durumda olmalıdır. Çocuk, görüşlerini, yanlış da olsa, rahatlıkla aktarabilmelidir; doğruları bulması için de bunlar gereklidir. Anne-baba çocuğa hazır doğrular, çözümler sunmak yerine, ona bunlara ulaşmasını sağlayacak ortamlar hazırlamalı, günlük hayat-

taki olaylardan yararlanmalıdır.

Eğitbilimin günümüzde çocuklarla ilgili olarak sağladığı yeni bilgiler, okul programlarını da büyük ölçüde etkilemiştir. Öğretmen artık sınıfın tek hâkimi ve yönlendireni olmaktan çıkmış, çocukların aktif olduğu ve onların ilgi ve gereksinimlerinin ön planda olduğu bir eğitim biçimi yerleşmeye başlamıştır. Yaratıcılık bütün etkinliklerin en önemli kısmını oluşturmuş ve giderek, bireysel özelliklere uygun eğitim anlayışı yerleşmiştir.

Bu durum, müfredat programlarının giderek daha esnek olmalarına yol açmıştır. Çocuğa belli zamanlarda önceden belirlenmiş konuları öğretmek, yerini yavaş yavaş çocukların aktif oldukları sınıf ortamlarına bırakmaktadır. Gerçekten de özellikle ilkokulda, günlük olaylardan çocukların bazı sorularından ve meraklarından hareketle onların, programda yeri gelmemiş pek çok konuları yeni bilgileri en iyi şekilde öğrenmeleri sağlanabilir. Teoride "yaşayarak öğrenme" biçiminde yer alan bu anlayış, öğretmenin her an uyanık olmasını, kendisini hazırlamasını ve en önemlisi kendisini geliştirmesini zorunlu kılmaktadır.

Eğitimde, yetişkinlerin çocuklara yönelik yaklaşımlarının değiştiği daha pek çok özellikten söz edilebilir. Unutulmaması gereken nokta, ister anne-baba ister öğretmen olarak, yetişkinin, çocuğun hayatındaki öneminin çok büyük oluşudur. Dolayısıyla yetişkin hem kendisi için hem de çocuğu için -öğrencileri için- kendisini geliştirmek, yenilemek durumundadır.

Ana-Baba-Öğretmen İletişimi ve Teknikleri

Elizabeth L. MORGAN

Öğretmenlerin, öğrencilerin ana-babalarıyla iletişim kurması, çocukların eğitimi açısından zorunludur. Ancak iyi bir iletişim kurabilmek sanıldığı kadar kolay bir iş değildir. Bu iletişimi sağlayabilmek için öğretmenlerin dikkat etmesi gereken konular vardır.

Öğretmenler, küçük ya da büyük, birçok öğrenciyle uğraşır. Bu yoğun işleri arasında endişeli bir ana-babayla konuşmak ya da onlara kendi görüşlerini anlatmaya çalışmak, hem ana-baba hem de öğretmenler için zaman zaman oldukça gerilimli olabilir. Sorunun çözümü için bir plan ortaya çıktığı durumlarda, olayla ilgili herkes haz ve mutluluk duyar ancak olayla ilgili kimselerden biri, kendi görüşünün anlaşılmadığı ya da ona değer verilmediğini düşündüğünde de kırılır.

Öğretmenler olarak, ana-babalarla, çocuklarının davranışları hakkında konuşurken, aşağıdaki noktaları göz önünde bulundurarak meydana gelebilecek bir gerilimi azaltıp, onlarla olumlu bir tartışma ortamı doğmasını sağlayabilirsiniz.

Ana-babalar, çocuklarıyla ilgili konularda çok duygusaldır.

Bir ana-babaya, çocuklarının bir sorunu olduğunu öğrenmek çok zor gelebilir. Bu konunun onları ne denli çok etkilediğini, seslerinin kızgın ya da suçlayıcı tonundan anlayabilirsiniz. Bu nedenle, her ne kadar zor olsa da, ana-babanın kızgınlığına tepki göstermektense, çocuğun sorunu üzerine yoğunlaşmaya çalışın. Kullanacağınız sözcükler ve rahatlatıcı tavrınızla onlara, büyümekte olan her çocuğun sorunları olduğunu ve bunların çözülebileceği mesajını iletin.

Aslında ana-baba "Ben iyi bir ana-baba mıyım?" diye soruyor olabilir.

Ana-babaların aşırı duyarlılığına neden olan bu soruyu açıkça ve sık sık ortaya

koymak önemlidir. Ana-babalar, büyük bir toplumsal baskı altında olup, pek çok öğütle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu, onların kendilerini bir ana-baba olarak sorgulamalarına yol açabilir.

Öğretmenler, kızgın ana-babaya tepki göstermek yerine, çocuğun sorunu üzerinde yoğunlaşmaya çalışmalıdırlar.

Ana-babanın bir sorunu nasıl ele aldıkları konusunda savunmaya geçmesi ya da suçluluk duyması, konunun etrafıca konuşulmasını engelleyebilir. Bu, ana-babaların



öğretmenlerin önerilerine açık yüreklilikle yaklaşabilmeleri için mutlaka önceden

Öğretmenler, kullanacakları sözcükler ve rahatlatıcı tavırlarıyla ana-babalara, büyümekte olan her çocuğun sorunları olduğunu ve bunların çözülebileceği mesajını iletmelidir.

belirtilmesi gereken bir noktadır. Ancak, ana-babalara tamamen bu işi beceremedikleri ve sizin de bunu bildiğiniz izlenimini vermemeye dikkat edin. Onlara, "Biz bir ekibiz; bu konuyu değişik açılardan görebilmek için bir araya geldik." mesajını iletin.

Mümkün olan her durumda, uygun bir biçimde ana-babaya yeteneklerini ve be-

cerilerini söyleyin. Bir sorunu çözmek için yardıma gereksindiklerini kabul etme eğilimi gösteren her ana-babanın bu davranışını mutlaka övün. Sizin samimi övgünüz, onların kendilerine olan saygılarını arttıracaktır; kendilerini iyi hisseden ana-babalar da çocuklarına, bir sorunu çözebilmek için gereksindikleri cesareti daha iyi verebileceklerdir.

Ana-baba, öğretmen ve idarecilerin değerleri ve deneyimleri, sorunlu davranışların tanımlanmasında ve uygun yardım tekniklerini belirlemede çok etkilidir.

Eğitim, din, kültür, aile ve sosyo-ekonomik etkenler hep birlikte, sorunun algılanmasını ve disiplin yöntemlerinin seçimini etkilerler. Buna ek olarak, manevi, parasal ya da sağlıkla ilgili nedenlerden dolayı ortaya çıkan stres de ana-babaların bir sorunu algılamalarını etkileyebilir. Büyük bir sorunun baş edilemeyecek bir duruma geldiği zamanlarda, küçük sorunlar, olması gerekenden daha fazla dikkat ve zaman alabilir. Si-

zinle sürekli olarak görünüşte çok küçük ve önemsiz bir sorun hakkında konuşan bir ana-baba, aslında çok büyük bir gerilim altında olabilir. Ana-baba, bu gerilimin nedenini söylesin ya da söylemesin, göstereceğiniz sürekli iyi niyet ve onları dinlemeniz, gereksindikleri duygusal desteği onlara verecektir.

Zaman zaman, ana-baba ve öğretmenler, farklı ve birbirleriyle çelişen değerlere sahip olabilirler. Değer sistemlerini kabul etmeden, bir ana-babanın değerlerini tanıyıp saygı duyabilir; kendi görüşlerinizi de onlarınkini yargılamadan ifade edebilirsiniz. Örneğin "Evet, bazı ana-babalar çok öfkeli olduklarında çocuklarına dayak atmaktadırlar. Ancak, sizin de bildiğiniz gibi, ana-babalar bunun pek bir işe yaramadığını artık anlıyorlar. Çocuklar kavga etmek için ana-babalarının kendilerini görmeyecekleri ya da duymayacakları bir anı bekliyorlar. Bazı ana-babalar, başka yollar deneyerek kardeşler arasındaki bu dalaşmaları önleyebiliyorlar. Siz de bu yollardan bazılarını denemek ister misiniz?" diyebilirsiniz.

Ana-babaya, "Biz bir ekibiz; bu konuyu değişik açılardan görebilmek için bir araya geldik." mesajını iletin.

Değişik çözüm yollarının önerilmesi, her anne-baba için uygun olmayabilir. Kendilerinin o anki ana-babalık anlayışına çok bağlı olduklarından, sizi dinlemeyebilir-

ler. Ancak, sizin onların sizi dinlememesine saygı göstermenizden dolayı, ilerki konuşmalarınızda sizin önerilerinize daha açık olabilirler.

Ana-babaların normal ve kabul edilebilir davranış tanımları, çocukların tipik olarak nasıl büyü-yüp geliştiklerine dair anlayışlarından etkilenir.

Çocuğun davranışının yaşına uygun olduğunu öğrenmek, bazen ana-babaların gerilimini hafifletebilir. Çocuğun bu davranışını kabul eder ve onun gelişim düzeyine uygun bir ana-baba tutumu takınabilirler. Örneğin, 4 yaşındaki çocuklarının aşırı gürültücü ve olumsuz davranışları karşısında ana-babaların endişeye kapılmaları, sık sık rastlanan bir durumdur. Ana-babaya bunun tipik bir davranış olduğunu söylemek ve bu delişmenliği olumlu yollara yöneltecek önerilerde bulunmak, onları gülümsetip yüreklerine su serpebilir.

Aşırı duygusallıkla yüklenmemiş sorunları tartışmak ve çözüme kavuşturmak her zaman daha kolay olduğundan, ana-babalarla konuşurken bir terapatik iletişim tekniği olan "yeniden biçimlendirme"yi kullanabilirsiniz. Anne-babanın tanımladığı soruna daha az duygusallık yüklü sözcüklerle yaklaşın ve sorunu kendinizin nasıl

algıladığınızı da ekleyin. Örneğin, büyüklere bir yalanmış gibi gözüken şeyin, üç yaşındaki bir çocuğun fantezi ve gerçeğin ne olduğunu araştırması olduğunu belirtirsiniz. Böylece, ana-baba ve öğretmen arasındaki bu tartışma, bu davranışa nasıl yaklaşılması ya da nasıl ortadan kaldırılabileceği üzerine yoğunlaşabilecektir.

Bir sorunu çözmek için yardıma gereksindiklerini kabul etme eğilimi gösteren ana-babaların bu davranışı mutlaka övülmelidir.

Pek çok ana-baba sizi bir kaynak olarak kullanacak ve sizin öneri ve fikirlerinize güvenecektir. Ancak bu, tümü için geçerli değil. Onlara verdiğimiz bilgilerin, çocuğun gelişimi açısından bilimsel olarak doğru olduğundan emin olmalıyız.

Çocuğun normal gelişmesini tartışmaya ve bu konularda okuyan ana-babalara bir-iki başvuru kaynağı göstermeye hazırlıklı olun. Ana-babalardan, okuduklarını dikkatli okumalarını ve öğ-

rendiklerini, kendi ana-babalık anlayışı ve aile değerlerini geliştirmekte kullanmalarını isteyin.

Öğretmenler, ana-babaların tüm sorunlarını yanıtlamak ya da hemen tepki göstermek zorunda değildir.

Bu, açıkça imkânsızdır. Ancak, yanıtlanamayan sorular, öğretmenlere neyi bilmediklerini anlamaları için fırsat sağlar. Ana-baba ve öğretmenler, birlikte, sorun için akla gelen her çözümü ortaya koyabilirler; daha sonra ise ana-baba, ilk önce hangi çözümü deneyeceklerine karar verir ya da kendilerine iyi bir kaynak gösterilerek ve gereksindikleri bilgi verilerek, kendi yanıtlarını kendileri bulmaya yönlendirilebilir. Bu konuyu daha fazla araştırmak, artık ana-babanın kendisine kalmıştır.

Eğer yanıtlanamayan sorular varsa, uygun bir zaman ayarlayıp bu konuyu yeniden görüşün. Ana-baba belki biraz erken gelebilir, biraz geç kalabilir, çocuk öğlen uykusundayken ya da ona bir başkası bakarken gelebilir. Aslında, uygun bir zamanda bir telefon edip sormak bu işin en sağlıklı yoludur.

Sıcak ve güvene dayanan bir ana-baba-öğretmen ilişkisi kurun. İlişkinin niteliği konuşmaların olumlu ya da olumsuz olmasını etkileyeceğinden, bu sürekli ilişkinin havası, ana-baba-öğretmen ilişkisinin tabanını oluşturacaktır. Aşağıdaki yöntemler, olumlu bir ana-baba-öğretmen ilişkisi kurup bunu sürdürmenin denenmiş bazı yollarıdır.

Ana-babaları, adlarını söyleyerek karşılayın.

Bu, onlara verdiğimiz kişisel değeri göstermenin bir





yoludur. Gerekirse, kolayca görebileceğiniz bir yere çocuklar ve ana-babalarının adları yazılı bir liste asın. Belki bir süre sonra bu listeye gereksiniminiz bile olmayacak, ancak bu liste, adları öğrenene dek size yardımcı olacaktır.

Fırsat bulduğunuzda, onlara çocukla ilgili olumlu bir anınızı ya da olayı anlatın.

Çocuğun bir günde neler yaptığının bir özeti bile sizin çocuğu bir birey olarak gördüğünüzü belirtir. Ana-babalar, böyle bir yaklaşımı olumsuz değil, olumlu ve mutlu bir havayla karşılayacaklardır.

Ana-babalara gönderdiğiniz mektuplara, bu ana-babanın ilgisinden dolayı özel bir not düşün.

Mektuba, çocuklarının davranışlarındaki ilerleme ve değişikliklerle ilgili olumlu ve nesnel terimleri içeren notlar düşün.

Pek sık göremediğiniz ana-babalarla kısa telefon konuşmaları yaparak onlara, çocuklarını sınıfta görmekten ne denli mutlu olduğunuzu söyleyin.

Ana-babalar, bu tür telefonlardan ürkmek yerine, onları dört gözle bekleyecek-

lerdir.

Sınıfa girdiklerinde, ana-babaları bir anda sorunlarla bunaltmaktan kaçının.

“Sandviç” tekniği, deneyin: İlk önce olumlu bir olaydan söz edin. Arada, sorunları ve görüşlerinizi aktardıktan sonra, sonunda yine olumlu bir yorum yaparak sözünüzü bitirin. Bu, her ne kadar biraz fazla zaman alsada, anne-baba-öğretmen ilişkilerine sağlayacağı yarar, verdiği zahmete değerlidir.

Ana-babalara nesnel bilgiler sunun.

Ana-babalara bilgi verirken gerçekçi olun ve elinizde görüşünüzü destekleyecek yazılı gözlem notları bulundurun. Ana-babaya durumdan söz etmeden önce, söz konusu davranışın sıklığını, sürekliliğini, koşullarını ve yaşa uygunluğunu belirleyin. Bu nesnel bilgi, ana-babaya kendi sonuçlarını bulma konusunda yardım edecektir. Nesnel bilgiler, daha çok bilgi ve öneriye yol açarken; öznel ve taraflı bilgiler, yargılayıcı ve suçlayıcı olarak algılanabilir. Ayrıca, nesnel ifadeler daha bilgilendiricidir.

Kendi görüşlerinizi bildirirken “Ben dili” kullanın.

“Arkadaşları ondan uzak durmaya başladığı için, kızınızın herkese vuracağından endişe duyuyorum.” Böylece, öğretmen endişenin ne olduğunu, nedenini de belirtmeyecek bir biçimde belirtmiş olur. “Ben dili” kullanılarak ifade edilen düşünceler, öğretmenlere kendi duygularını iletme imkânı sağlarken, anne-babaları da aynı dili kullanmaları konusunda cesaretlendirir.

Ana-babalarla farklı değerlere sahip olunabilir. Kabul edilmeden de o değerler, tanınıp saygı duyulabilir.

İfadelerde “Ben öznesi” kullanmanın, hem öğretmen hem de ana-baba için bir başka yararı daha vardır: Bu tür ifadeler, konuşmadan önce iyice düşünmeyi gerektirdiğinden, ana-babalarla konuşurken, çocuğun davranışlarıyla ilgili bazı sıkıntılarınızdan kurtulabilirsiniz. Böylece, sizden hemen rahatsızlık ve kızgınlık dolu ani bir selam almaktansa, düşünceli, az ve öz ifadelerle sorunları öğrenirler. Daha sonra, aranızdaki konuşma olumlu bir şekilde başlayabilir.

Bu öneriler, bütün ana-babalar ve bütün durumlar için yeterli olmayacaktır. Ancak, bunlar oldukça başarılı olmuş ve işe yaramıştır. Belki de bu önerilere sizin daha önce kanıtlanmış ana-babayla konuşma önerilerinizi eklemeniz gerekecektir.

Çev: Hamdi ERKUNT

Çocuk Eğitimi ve Yetişkin Eğitimi

Yard.Doç.Dr. Nur GÜNER
(Yıldız Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak.
Eğitim Bilimleri Bölümü.)

İnsan, geçmişinde nasıl bir eğitimden geçerse geçsin, eğitim gereksinimi; gelişen teknoloji, kalabalıklaşan dünya ve karmaşıklaşan sosyal ilişkilerden dolayı artarak sürecektir.

Çocuk ve yetişkin öğrenenler arasındaki farkları ortaya çıkarmak, eğitim uygulamaları açısından önemlidir. Bu farklar, çocuk ve yetişkin eğitiminin amaç, süreç ve değerlendirme açısından farklı olduğunu çarpıcı bir biçimde ortaya koyar.

Çocuk eğitiminin amacı genelde, çocukların sosyalleşmesini sağlamak, onlara toplumca istedik özellikler kazandırmaktır. Yetişkin eğitiminin amacı ise yetişkinlerin "kendi potansiyellerini gerçekleştirmelerine, doğru karar vermelerine ve genelde, yetişkin rolünün hali hazırda doğasında var olan sorumluluk ve işleri daha iyi başarımlarına" (Darkenwald, 1982, s. 77) yardım etmektir.

Çocuklar, bağımsız olma-

yı, yetişkin olmayı öğrenenlerdir. Çocuk eğitimi, onlara yetişkinler dünyasında gerekli olacak bilgi, beceri ve tutumları kazandırmak için vardır. Bu eğitim türü, çocukların yaşamda karşılaşılabile-

Çocuk eğitiminin amacı, genelde, çocukların sosyalleşmesini sağlamak, onlara toplumca istedik özellikler kazandırmaktır.

cekleri sorunlara çözüm yollarını önceden verir. Çocuğun; yaşama atıldığında her-

hangi bir sorunla karşılaştığında, çözüm için önceden verilen, gerekli görülen bilgi, beceri, tutumları kullanacağı varsayılır. Çocuğun ilerki yaşamında karşılaşılabileceği varsayılan sorunların önceden belirlenen çözümlerinin geçerliliği, verilen bilgi, beceri ve tutumların ileride davranışa dönüşüp dönüşmeyeceği, tartışmaya açık noktalardır.

Yetişkinler ise bağımsız bireylerdir. Yetişkin, para kazanandır, eştir, anne-babadır, vatandaştır. O halde ileride karşılaşılabileceği sorunlar yerine, sayılan sosyal rollerin ve beklentilerin doğduğu gerçek sorunlarla karşı karşıyadır. Sorunlar vardır, yetişkin de bu sorunlarla başa çıkabilmeyi istediğinde eğitim talep eder.



Çocuk eğitiminin “bilgi, beceri, tutum → çözüm → sorun” sıralamasıyla yetişkin eğitiminin sorun → bilgi, beceri, tutum → çözüm sıralamasının eğitim uygulamalarına yansması oldukça farklıdır. İleride karşılaşılabileceği sorun için çözüm yolu gösterilen çocuk, sorunu ya da sorunları tanımadığı için ona, neyin, nasıl, ne zaman, nerede ve ne kadar öğretilmesine bir başkasının karar vermesi gerekmektedir. Alacağı eğitim türü, süresi ve programı hakkındaki kararlar, çocuğun dışında alınır.

Bilgiyi nerede ve nasıl bulabileceğini bilen insan için gelecek, kaygılardan uzak olacaktır.

Çocuk istese de istemese de bunlara uymak zorundadır. Yetişkin eğitimi ise gönüllülük ilkesine dayanır. Gö-

nüllülük, yetişkin eğitiminin yapısal özelliğidir. “Yetişkinler, sadece öğrenme etkinliğinin gönüllüleri değil, aynı zamanda öğrenecekleri konuya da beceriyi gönüllerince seçenlerdir. Öğrenilen şeye bağlı olarak bu seçme özgürlüğü, yetişkin eğitiminin kendisini çocukların ve gençlerin okula gitmelerinden ayıran yapısal özelliğidir. Aslında, yetişkin eğitiminin öğretim programına bir limit söz konusu değildir” (Darkenwald, 1982, s. 123).

Çocuğun ya da gencin öğrenme ortamı olan sınıfın havası, görelilik olarak otoriter, formal ve yarışmacıdır. Öğrenme etkinlikleri ise konu merkezlidir. Oysa, yetişkinin öğrenme ortamındaki hava otoriter değildir. Yetişkinin oldukça zengin ve çeşitli deneyimleri vardır. Yetişkinin yaşamındaki soruna bakış açısı bu deneyimlerin ışığı altında olacağına göre, öğretmenin sorunu kavrayıp çözüme yardımcı olabilmesi için bu deneyimlere saygıyla bakmasına, dolayısıyla öğrenen-öğreten arasında sıkı bir işbirliğine ihtiyaç vardır. Öğre-

ten, yetişkine yaptırımlar uygulayamayacağından, onun sınıf içindeki otoritesi, mesleki yeterliliğine bağlı olacaktır. Zaten, yetişkin de öğrenmeyi ne denli isterse istesin, kendisine öğrenci gibi davranılmasını istemeyecektir. Ayrıca, sorunları ya da eğitim ihtiyaçları aynı ya da birbirine yakın yetişkinlerin aynı öğrenme ortamında olması, yetişkinin öğrendiğini hemen yaşama geçirme isteği, öğrenme ortamını yardımcı olmaktan çıkarır, dayanışmalı hale getirir.

Yetişkin için bir yaptırım konamayacağından, öğretmenin sınıf içindeki otoritesi, mesleki yeterliliğine bağlı olacaktır.

Öte yandan, “çocukta güven duygusu yüksektir” (Geray, 1978, s.27). “Tipik bir yetişkinde, kendi öğrenme gücüne tam bir güven yoktur. Thorndike'a göre, yetişkinler,

kendi öğrenim güçlerini küçümsediklerinden dolayı, öğrenemediklerinden çok daha azını öğrenebilirler. Yetişkin öğrencinin kendine güvenini azaltan diğer faktörler arasında, vaktiyle okulda geçirilmiş olan tatsız tecrübeler ile, öğrenimi terk ettikten beri araya girmiş zaman olabilir (Oğuzkan, 1966, s.14).

Çocuk eğitiminde, çocuğun "Öğretilebilirlik anı", büyük ölçüde onun psikolojik gelişmesine ve hazırbulunmuşluk düzeyine bağlıdır. Yetişkin eğitiminde ise, yetişkinin "öğretilebilirlik anı" onun psikolojik olgunluğuna değil ama büyük ölçüde, onun sosyal rol ve fonksiyonlarıyla ilgili, anlık amaç ve problemlerine bağlıdır (Darkenwald, 1982, s.87). Zaten, yetişkinin öğrenmeye ayırdığı zaman, onun sosyal rollerini gerçekleştirdiği zamandan arta kalan olduğu için yetişkin, bu zamanın uygun kullanılmasını bekler.

**Çocuklarımıza
sonradan
karşılaşacakları
sorunlar için çözüm
yolları öğretmenin
yanı sıra, tatsız okul
deneyimleri
geçirmelerini
önleyebilir,
öğrenmeyi
öğretebilirsek bu,
onlara gelecek için
verebileceğimiz en
anlamli garanti
olacaktır.**

"Çocuklar, esas olarak tam zamanlı öğrencilerdir; bu



mantıkla, toplumu yönetenler, öğrenemediklerinde onları cezalandırırlar. Oysa, yetişkinler esas olarak öğrenmede gönüllüdürler. Bu mantıkla, en azından doğrudan doğruya cezalandırılamazlar" (Knowles, 1970, s.79). Herhangi bir yetişkin eğitimi programının değerlendirilmesi her ne kadar öğrenme ortamında yapılsa da asıl değerlendirme yetişkinin yaşamındadır. Yetişkin, öğretilenlerle kendi deneyimleri ve yaşantısı arasında ilişki kuramıyorsa ya da böyle bir ilişki yoksa, bu öğrenmeyi reddeder. Yetişkin, eğitim etkinliklerine katılmaya ya da ayrılmaya kendi karar verir.

İnsan, geçmişinde nasıl bir eğitimden geçerse geçsin, eğitim gereksinimi; gelişen teknoloji, kalabalıklaşan dünya ve karmaşıklaşan sosyal ilişkilerden dolayı artarak sürecektir.

"... artık eğitimi bilineni aktarma süreci olarak tanımlamak fonksiyonel olmamaktadır. Eğitim, bilinmeyen araştırma, yaşam boyu bir süreç olarak tanımlanmaktadır" (Knowles, 1970, s.38).

Eğer, yetiştirdiğimiz çocuklarımıza sonradan karşılaşacakları sorunlar için çözüm yolları öğretmenin yanı sıra, öğrenimleri sırasında tatsız okul deneyimleri geçirmelerini önleyebilir, öğrenmeyi öğretebilirsek bu, onlara gelecek için verebileceğimiz en anlamlı garanti olacaktır.

Toplumda bir yer edinme, bir gruba ait olma, sevgi, saygı, kendini gerçekleştirme, gereksinimlerini giderme yollarını bulmak; yiyecek, içecek, su ve barınak bulmaktan çok daha zordur ve bilgi gerektirir. Bilgiyi nerede ve nasıl bulabileceğini bilen insan için gelecek, kaygılardan uzak olacaktır.

Zaten "sağlıklı toplum" yaratmak, "öğrenen toplum" yaratmak değil midir?

KAYNAKÇA

- 1- Darkenwald, Gordon G. and Sharan B. Merriam. *Adult Education: Foundations of Practice*. New York. Harper and Row, 1982.
- 2- Geray, Cevat. *Halk Eğitimi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 73, 1978.
- 3- Knowles, Malcom S. *The Modern Practice of Adult Education: Andragogy Versus Pedagogy*. New York. Association Press, 1970.
- 4- Oğuzkan, Turhan. "Yetişkinlerde Öğrenme", *İnsangücü ve Eğitim*, 1966.

Türkiye'de Yetişkinlerin Okuma Alışkanlığının Olmaması Sorunu ve Bazı Çözüm Önerileri

Yard. Doç. Dr. Meral TEKİN
(AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi
Halk Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi)

Çağdaş bir toplum olmak istiyorsak, okuyan insanlarımızın sayısını çoğaltmak zorundayız. Okuyan toplum, gelişmeye açık olan toplumdur.

Ülkemizde son yıllarda tartışılan konulardan biri de okuma alışkanlığının yerleşmemiş olması, yazılı ürünleri tüketmede pek çok ülkenin gerisinde kaldığımız gerçektir.

Okuyan toplum, gelişmeye açık olan toplumdur. Bu, okuyan insanların gelişmede itici güç olabileceği anlamına gelir.

Okuma alışkanlığının küçük yaşlarda edinilmesi kuşkusuz daha kolaydır ama yetişkinlerde okuma alışkanlığının geliştirilmesinin ayrı bir önemi vardır. Çünkü toplumsal gelişme dinamiğinden sorumlu olanlar da, çocuklara okuma bilincini aşılayacak olanlar da yetişkinlerdir.

NIÇİN OKUMUYORUZ?

Kuşkusuz okumak, öncelikle bir okuma becerisi gerektirir. Bu beceriyi edinmemişsek ya da edindiğimiz beceri kullanılır düzeyde değilse (okuduğunu anlayamama, hızlı okuyamama gibi), doğal olarak okumamız söz konusu olamaz. Türkiye'de okuryazarlık ile ilgili istatistikler olumlu bir durum sergilemektedir. TABLO 1'de görüldüğü gibi 1985 Türkiye'sinde 6 yaş sonrası nüfusun % 29,3'ü hâlâ okuryazar değildir. Bu, hiç de küçümsenmeyecek bir sayıdır.

1985 istatistikleri verilere göre toplam okuryazar nüfusun % 23,9'u da bir okul bi-

TABLO 1
6 YAŞ SONRASI
NÜFUSTA OKURYAZAR
OLMAYANLARIN ORANI
(1975-1985)

Yıllar	Okuryazar olmayanların oranı (%)
1975	36.2
1980	32.5
1985	29.3

DİE 1987 - 1989 Cep Yıllığı

tirmeden okuryazar duruma gelmiştir (TABLO 2).

Bir okul bitirmeyen okuryazarların önemli bir kesiminin okuma yazmasının kul-

lanılır düzeyde olamayacağını da söyleyebiliriz. Buradan, okuyan bir toplum olamamızın nedenleri arkasında yatan gerçeklerden birinin, okuryazarlık oranının düşüklüğü olduğu sonucunu çıkarabiliriz.

TABLO 2

TOPLAM OKURYAZAR NÜFUS İÇİNDE BİR OKUL BİTİRMEMİŞ OKURYAZARLARIN ORANI (1975-1985)

Yıllar	Okuryazar olmayanların oranı (%)
1975	28.5
1980	24.5
1985	23.9

DİE 1987 - 1989 Cep Yıllığı

Okuma, dil ile iletişime dayalı bir süreçtir. İletişim, kaynak ile hedef arasında, bir başka ifadeyle verici ile alıcı arasında bilgi, düşünce, duygu alışverişi olarak tanımlanabilir. Okumanın bireyin yaşamına girebilmesi için iletişim ihtiyacını gidermede bir kanal görevi yapması gerekir. Bilginin sözle aktarıldığı bir çevrede, okuma ihtiyacı söz konusu değildir. Özellikle kırsal kesim ve büyük ölçüde de kırsal kesimin kentteki uzantısı olan gecekondu-larda söze dayalı iletişim süreçleri hâkimdir. Dolayısıyla okuma, bu tür yerleşim birimlerinde insan yaşantısının bir parçası haline gelememektedir.

1989 yılında Türkiye'de nüfusun % 52,75'inin kentlerde, kalan % 47,25'inin köylerde oturduğu görülmektedir (DPT 1989 Yıllık Programı). Özellikle büyük şehir-



lerde nüfusun önemli bir kısmı de gecekondu-larda oturmaktadır. Kırsal nüfusun fazlalığı, kentsel nüfusta da gecekondu-laşma olayı, okuyan bir toplum olamamızın bir başka nedeni olarak ortaya çıkmaktadır.

Kitle iletişimiyle ilgili yazarların dikkat çektiği bir başka konu da radyo ve televizyon gibi görsel-işitsel iletişim araçlarının yazılı iletişim araçlarının önüne geçmesi, bireylerin iletişim ihtiyacını karşılamada önemli bir kanal olarak ortaya çıkmasıdır. Özellikle, bizim gibi, endüstri toplumunun bir olgusu olan yazılı iletişim sürecini yaşamadan bu araçların insan

yaşamına girmesi, okumanın bireyler için önemini azaltmaktadır. Bunun ötesinde özellikle televizyonun zaman öldüren bir araç olarak insanların yaşamlarını büyük ölçüde doldurması ve görsel iletişimin çekiciliği, okumaya olan isteği azaltmaktadır. Televizyonun bir anlamda yazılı basına alternatif şeklinde gelişmesi, sadece Türkiye'nin değil, görece olarak azalmakla birlikte, tüm dünya ülkelerinin gündeminde olan bir sorundur. Böylece, okuma alışkanlığının gelişmeme nedenlerinden biri, televizyonun çekiciliği olmaktadır.

Okuma alışkanlığının toplumumuzda yerleşmemesi-



nin bir başka nedeni olarak, kuşkusuz, genel ekonomik durumu belirtebiliriz. Yazılı basının ürünlerindeki fiyat artışı, buna karşın bireylerin alım gücünün düşük olması, bir okuma gerekçesi olarak ortaya çıkabilmektedir.

Okumanın yetişkinler için bir ihtiyaç haline getirilmesi, okuma alışkanlığının kültürün bir parçası haline getirilmesiyle olanaklıdır.

Yukarda belirtilen nedenlere rağmen, yetişkinlerde okuma alışkanlığı geliştirilebilir. Bunu gerçekleştirebilmenin koşulu, öncelikle konunun bir devlet politikası olarak ele alınması, bu bağlamda halk eğitimi etkinlikleri içinde okuma alışkanlığının geliştirilmesine yönelik uygulamalara da yer verilmesidir.

NELER YAPILABİLİR?

Yetişkinlere yönelik halk eğitimi programları içinde okuma yazma programları bulunmaktadır. Uygulamada bu programlar, okuma yazma becerisini öğretmekten öteye geçememekte, okuma yazma bir süre sonra unutulabilmektedir. Çünkü bir bireyin okuma yazma bilmesi, okuma sürecine girmek için gerekli bir koşul olmakla birlikte, yeterli değildir. Aşamalı olarak bu becerinin yerleştirilmesi gerekir. Bu nedenle okuma yazma öğreten bir yetişkin eğitimi kurumu (halk eğitimi merkezleri gibi), oku-



ma yazma programını izleyen programlar düzenlemelidir. Ancak bu programlar formal bir yapı göstermelidir. Örneğin yetişkin eğitimiyle yakından ilgili, bir grup liderinin başkanlığında oluşturulan okuma-tartışma grupları, dünyanın öteki ülkelerinde de rastladığımız bir yöntemdir. Bu tür gruplar, ikili amaçla da kullanılabilirler; birincisi, eğitim ve sorun çözme, ikincisi okuma alışkanlığını geliştirme. Bu amaçlarla bir grup oluştururken bazı noktaların göz önünde bulundurulması gerekir:

1- Yetişkinlerin özelliklerine uygun okuma materyallerinin hazırlanması gerekir. Çocukların özelliklerine göre hazırlanmış okuma materyalleri, çoğu zaman yetişkinler için uygun değildir. Konular yetişkinlerin ihtiyaçlarına dayandırılmalı ve ilgi çekici olmalıdır.

2- Okumanın yetişkine ekonomik bir yük getirmemesi sağlanmalıdır. Bireyin yaşamını sürdürmesi pek çok ihtiyacının karşılanmasına bağlıdır. Yaşamsal olan ihti-

yaçlar (yeme, barınma gibi), doğal olarak onun için öncelikli durumdadır. Bu ihtiyaçları karşılama çabasında olan yetişkinin, okuma için gelirin bir kısmını ayırması oldukça güçtür. Bu nedenle yetişkin için okuma materyallerinin ücretsiz olarak dağıtılması gerekir.

Okuma alışkanlığının geliştirilmesi ve okuma sevgisinin kazandırılmasında, radyo ve özellikle televizyonun çekiciliğinden yararlanmak gerekir.

3- Yetişkine özgü özellikler göz önünde bulundurulduğunda, bir başka düzenleme de zamanlama ve uygun mekânın hazırlanmasıyla ilgilidir. Bir okuma-tartışma grubu, herhangi bir halk eği-

timi kurumunda düzenlenebileceği gibi ev, işyeri, kışla gibi ortamlarda da düzenlenebilir. Zamanlamasının da yetişkinin öteki sorumlulukları için ayırdığı zamanla çakışmaması gerekir.

Okuma alışkanlığının geliştirilmesi, toplumdaki okumaya ilişkin tutumların ve değerlerin değiştirilmesiyle bütünlük göstermektedir.

Halk eğitimi kurumlarının böylesi bir işlevi yüklenebilmesi için bir "toplum merkezi" gibi örgütlenmesine, yakın çevresiyle sıkı bir etkileşim içinde olmasına ihtiyaç vardır. Ancak toplumumuzda halk eğitimi kurumlarının bunu gerçekleştirdiğini söyleyemeyiz.

Yetişkinlerin okuma alışkanlığının geliştirilmesinde, kütüphaneler (özellikle halk kütüphaneleri ve gezici kütüphaneler), yetişkinler için işlevsel duruma getirildiklerinde önemli görevler üstlenebilirler. Bunu sağlamanın koşulları da şunlardır:

1- Kütüphanelerde yetişkinlerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun ve yeterli sayıda yayının bulundurulması, bu yayınların gezici kütüphaneler yoluyla da halka ulaştırılabilmesi,

2- Okumanın sağlanması dışında da tiyatro, film gösterileri, halka açık konferanslar vb. kültürel etkinlikler düzenlenerek kütüphanelerin halk için çekiciliğinin artırıl-

masıdır.

Bunlar da yine kütüphanelerin halkla yakın iletişim içinde olmalarını gerektirir.

Okuma alışkanlığının geliştirilmesi ve okuma sevgisinin kazandırılmasında, geniş halk kitlelerinin en açık olduğu kitle iletişim araçları, radyo ve özellikle televizyonun çekiciliğinden yararlanmak gerekir. Kitap tanıtım programları, kitap sevgisi aşılama yönelik dramatize programlar olumlu sonuçlar verebilir.

Çağdaş bir toplum olmak istiyorsak, okuyan insanlarımızın sayısını çoğaltmak zorundayız. Bir toplumda okuma alışkanlığının gelişmesinin toplumsal, ekonomik, kültürel nedenleri olabilir. Ancak bu, sorunun çözümünü kendiliğinden bir süreç bırakmayı gerektirmez.

Yukarda sunulan öneriler, okuma alışkanlığının geliştirilmesi için uygun eğitim politikalarının üretilmesiyle ilişkilidir. Eğitim politikalarında da kuşkusuz, okumanın yetişkinler için bir ihtiyaç haline getirilmesi önem taşımaktadır. Bir başka deyişle bunun başarılması, okuma alışkanlığının kültürün bir parçası haline getirilmesi ile olanaklıdır. Okuma alışkanlığının geliştirilmesi, toplumdaki okumaya ilişkin tutumların ve değerlerin değiştirilmesiyle bütünlük göstermektedir. O halde gelişmekte olan ülkelerin eğitim politikalarında, kültürün bu yönde değişmesi de amaçlanmalıdır.

Nyerere'nin aşağıdaki ifadesinde, okuma alışkanlığının tutum ve değerlere yansımalarının bir gelişmişlik ölçütü olduğu çok güzel vurgulanmaktadır:

Bugün oturup duran bir

kimse, çoğu kez tembellikle ya da insanlardan uzak durmakla suçlanmaktadır. Bu tutum değişmelidir. Karı kocanın akşamları ayrı ayrı kitap okudukları ya da birinin okuyup ötekinin dinlediği, çocuklarını da kolaylıkla edinselmesi mümkün ders kitapları dışında okumaya teşvik ettikleri bir duruma geldiğimiz zaman, gelişmemizde büyük bir atılım yapmış olacağız (Lowe, 1985, s.65).

Günümüzde okuma alışkanlığı gelişmişliğin bir göstergesi olarak kabul edilmesine karşın, ülkemizde bu konuya yeterince önem verildiği söylenemez.

Günümüzde okuma alışkanlığı, gelişmişliğin bir göstergesi olarak kabul edilmesine rağmen, ülkemizde bu konuya yeterince önem verildiğini söylemek olanaksızdır. Dileğimiz, bu konunun, önemi nedeniyle pek çok araştırmanın ilgi alanı olmasıdır. Bilimsel tutumun gereği de budur.

KAYNAKÇA

1- Devlet İstatistik Enstitüsü, 1989 Cep Yıllığı.

2- Devlet Planlama Teşkilatı, 1989 Yıllık Programı.

3- Bircan, İsmail ve Tekin, Meral. "Türkiye'de Okuma Alışkanlığının Azalması Sorunu ve Çözüm Yolları" Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Cilt 2, Sayı 1-2.

4- Lowe, John. Dünyada Yetişkin Eğitime Toplu Bakış. (Çev: Turhan Oğuzkan), Unesco Milli Komisyonu, 1985.

Kardeşler Arasındaki Geçimsizlik Sorununa Bir Çözüm Önerisi

Dr. Cemal TÜRER
(MÜ. Atatürk Eğitim Fakültesi
Eğitim Yüksek Okulu)



Geçimsizlik, birlikte yaşayan insanların önemli sorunlarından. Kardeşler arasında geçimsizlik görüldüğü zaman, anne-babalar nasıl davranacaklarını ve sorunu nasıl çözeceklerini pek bilmezler. Çoğu kez, son çare olarak şiddet yolu denenir. Eşasında bu yol, yani önce ihtar sonra cezalandırma yolu, anne-babanın başka çare bilmediğini göstermektedir ve sorunun çözümüne pek yardımcı olmaz.

Anatol Pikas ve Paul Watzlawick, değişik eserlerinde insanlar arasındaki geçimsizliğin iletişim bozukluğundan ileri geldiğini ve iletişimi engelleyen faktörlerin ortadan kaldırılmasıyla sorunun çözüleceğinden söz ediyorlar. Yazımızda, bu iki tanınmış uzmanın deneyimlerinden yola çıkılarak kardeş-

ler arasındaki bir geçimsizlik sorununun nasıl çözülebileceği incelenecektir. Ama daha önce "geçimsizlik nedir?" kısaca açıklayalım.

Geçimsizlik, görüş farklılıkları yüzünden iki veya daha fazla kişinin birbirlerine yönelik olumsuz davranışları olarak tanımlanabilir.

Geçimsizlik, görüş farklılıkları yüzünden iki veya daha fazla kişinin birbirlerine yönelik olumsuz davranışları olarak tanımlanabilir. Geçimsizliğin tanımı kadar, sorunun ne zaman çözülmüş sa-

yılacağı da önemlidir. Eğer her iki taraf da gerçekten sorunun çözülmüş olduğunu onaylıyorsa sorun çözülmüştür diyebiliriz. Ancak sorunların, çoğunlukla kesin olarak değil de, "kabul edilebilir" veya "iki tarafı da memnun edici" biçimde çözüldüğünü bilmekte yarar vardır. Bu kısa açıklamalardan sonra, şimdi iki kardeş arasındaki geçimsizlik sorununu somut bir örnekte incelemeye başlayalım.

İki erkek kardeş; yedi yaşındaki Ahmet ile altı yaşındaki Mehmet, uzun zamandan beri birbirleriyle geçinemeyip bağırıp çağırmakta, sık sık kavga etmektedirler. Onların bu geçimsizliğinden hem ailenin öteki bireyleri hem de kendileri rahatsız olmaktadır. Çocuklar esasında birbirleriyle iyi geçinmek ve güzel güzel oynamak istemektedir, ancak bu amaca bir türlü erişilememiştir. Baba, çocuklarını yola getirmek için çok uğraşmış, birbirleriyle iyi geçinirlerse onlara ödül vereceğine söz vermiştir; ancak bunlar hiçbir işe yaramamış, çocukların geçimsizliğinde bir düzelme olmamıştır. Şimdiye kadar ço-

çocuklar birbirlerine girdikleri zaman baba sadece araya girip tarafları ayırmış ve ihtarda bulunmuştur. İşin kötüsü, baba bunlardan daha başka neler yapabileceğini pek bilmemektedir. Şimdi böyle bir durumda baba ile çocuklar arasında geçen bir konuşmaya kulak verelim.

Baba: "Yine niçin birbirinizle kavga ediyorsunuz?"

Mehmet: "Ahmet beni dövdi."

Baba: "Ahmet bunu niçin yaptın?"

Ahmet: "Mehmet başladı; o beni tırmaladı."

Baba: "Mehmet, Ahmet'i neden tırmaladın?"

Mehmet: "Çünkü o beni kızdırdı."

Baba: "Niçin Mehmet'i kızdırdın?"

Ahmet: "Çünkü o benim arabamı aldı. Arabamı istiyorum."

Baba: Mehmet, Ahmet istemiyorsa onun arabasını almamalıydın. Anlaşıldı mı?

Mehmet: "Fakat o arabayı bana vereceğine söz vermişti."

Baba: "Ahmet, doğru mu bu? Ona arabasını geri ver. Bırakın artık birbirinizle kavga etmeyi, iyi geçinin birbirinizle."

Geçimsizlikleri tarafsız ve dışardan gözlemlediğimizde, çoğu kez iki tarafın da haksız olduğunu görürüz; ama geçimsizlik bizimle ilgiliyse, genellikle hep karşı tarafı suçlu buluruz.

İlk bakışta iki çocuk arasındaki geçimsizlik babanın araya girmesiyle ortadan kalkmış gibi görünüyor, ancak, geçimsizliğin sönmeyen ateşi, yeri ve zamanı gelince yeni bir kavga şeklinde kendini gösterecektir. Mehmet, Ahmet'in kendine söz verdiği halde, sözünü tutmamasını; Ahmet ise, kendine ait arabayı almak isterken tırmalanmasını bir türlü unutamamaktadır. Baba bu durumdan pek memnun değildir. O gerçekte olayın nasıl başladığını bilmemektedir ve getirdiği "çözüm" sadece yüzeyseldir.

Başkalarının geçimsizliklerini tarafsız ve dışardan gözlemlediğimizde, çoğu kez iki tarafın da haksız olduğunu görürüz; ama geçimsizlik bizimle ilgiliyse, genellikle hep karşı tarafı suçlu buluruz. Karşı taraf gerçekten suçlu olabilir; ama bir geçimsizliği gerçekten ortadan kaldırmak istiyorsak, o zaman karşı tarafı, hata ve aptallıklarından dolayı suçlamak yerinde olmayacaktır. Bir geçimsizlik sorununu çözmede, suçun gerçekten kimde olduğu hiç önemli olmayabilir. Sorunlar, bir suçlu aranmadan da çözülebilirler.

Ahmet ve Mehmet'in babası da son zamanlarda böyle düşünmeye başlamıştı ve günün birinde onu çözüme götürecek bir durum meydana geldi. Babanın bir müzik parçasını teybe almak istediği bir sırada, çocuklar yine birbirlerine bağırıp çağırmaya, ağlayıp gürültü çıkarmaya başladılar. Baba teybin düğmesine basıp, çocukların çıkardığı gürültüleri teybe kaydetmeye başladı. "Şimdi biraz daha hızlı bağırın, ağlayın. Sesinizi teybe alıyorum. Biraz sonra ne sesler çıkardığınızı dinlersiniz," diyerek

çocuklara da haber verdi. Kısa bir süre sonra çocukların bağırışları kendiliğinden sona erdi ve ne sesler çıkardıklarını dinlemek için merakla babalarının yanına gel-



diler. Duyduklarından pek şaşırıldıklarını veya utandıklarını iddia edemeyiz, ancak kendi bağırışlarının hiç de hoş olmadığını gördüler. "Çocuklar arasındaki geçimsizliğe bir son vermek için ne yapılabilir?" sorusu tekrar gündeme geldi. Ahmet ve Mehmet, "Daha fazla cep harçlığı alırsak birbirimizle daha iyi geçinebiliriz" dediler. Çocuklar cep harçlıklarını haftalık yerine, aylık olarak almak istiyorlardı; böylece istedikleri oyuncak arabaları almaları daha kolay olacaktı. Baba önce çocuklara, birbirleriyle kavga etmeden geçinirlerse, harçlıklarını arttırmayı teklif etmişti, ama çocuklar buna ilgi göstermemişlerdi. Şimdi kendileri bu teklifi getiriyorlardı. Babanın kafasından bu anda bir sürü düşünce gelip geçti. "Böyle bir durumda cep harçlığının arttırılması bir

çeşit rüşvet sayılmaz mıydı?"
"Bütün iyi ve güzel eğitim prensipleri bir işe yaramıyor muydu?" Ancak baba her şeyi denemiş ve çocukların geçimsizlik sorunlarını çözmekte başarısız kalmıştı. Şimdi yeni bir imkân doğmuştu ve bunu kullanmak istiyordu.

Baba, çocuklara aylık cep harçlığı verileceğini ve eğer birbirleriyle iyi geçinirlerse "iyi geçinme primi" olarak, bu harçlığın iki katına çıkarılabileceğini bildirdi. Geçimsizlik durumlarına göre "iyi geçinme primi" tam, yarım ve dörtte birlik oranlarda kesintiye uğrayacaktı.

Böyle bir primlendirme gerçekten işe yaradı. İlk iki ayda durumda bir düzelme oldu. Çocuklar birbirleriyle gayet güzel geçindiler. Ama üçüncü ayda geçimsizlikler o kadar sık görüldü ki, "iyi geçinme primi"nin yarısı kesildi. Dördüncü ve beşinci aylar ciddi bir geçimsizlik yaşanmadı ve baba "Artık bu prim işine bir son vereyim," diye düşünmeye başladı. Çocukların iyi geçindiklerini gördükçe sevinip, "Bakın iyi geçinmek ne kadar güzel, diyordu. Yedinci ayın sonunda baba çocuklara "İlerde de iyi geçineceğinizi artık anladım. Bu andan itibaren sizleri kontrol etmeyeceğim. Harçlıklarınızı da iki katına çıkarıyorum," dedi. Çocuklar bu duruma sevindiler. Arada bir ufak geçimsizlikleri olsa da, artık birbirleriyle iyi ge-

çindikleri; durumdaki düzelenin sürekli olduğu anlaşılmaktadır.

Geçimsizlik gibi insanların karşısına devamlı çıkan bir sorunun çözümünde "aynı kayıkta oturma bilinci" gerçekten önemli bir yer tutmaktadır.

Bu örnekte gördüğümüz yöntemin doğruluğu konusunda tartışılabilir. Ancak bizi burada sadece şu soru ilgilendiriyor: İki kardeşin geçimsizliğinde görülen düzelmeyi nasıl açıklayabiliriz? Burada en iyi açıklama şöyle olabilir: Çocuklar birbirlerine bağımlı olduklarını, yani "aynı kayıkta oturmada olduklarını" anlamışlardır. Birbirlerine olan saldırganlıkları geçimsizlik sorununu arttırmış ve bu durum her iki tarafa da zarar vermiştir. İlk önceleri çocuklar verilen primi kayıp etmemek için birbirleriyle iyi geçinmeye dikkat etmişlerdir, fakat sonraları bu prim, istemeden sürdürdükleri kavgalarına son vermek için bir bahane olmuştur. Geçimsizlikte, hiç kimse korkak rolünü üstlenmek istemez, her iki taraf da "cesurluk"larını ispatlamak istercesine tartışmaya devam eder. Prim çocukların yönlendirilmesine imkân sağla-

mış, iki taraf da korkak durumuna düşmemiştir.

Geçimsizlik gibi insanların karşısına devamlı çıkan bir sorunun çözümünde "aynı kayıkta oturmada olma bilinci", gerçekten önemli bir yer tutmaktadır. Aralarında geçimsizlik sorunu bulunan taraflardan birinin veya her ikisinin karşı tarafa gösterdiği olumsuz davranışların, her iki taraf için de zararlı ve olumlu davranışlarının ise her iki taraf için de yararlı olacağını anlamalarına "aynı kayıkta oturmada olma bilinci" diyoruz. Böyle bir bilincin oluşması için elimizde maalesef hazır bir reçete yoktur. Örneğimizdeki çocuklar "aynı kayıkta oturmada olma bilinci"ne kendiliklerinden varmak için gerekli olgunluğa henüz sahip değillerdir. Baba aldığı önlemlerle çocukların bu bilince varmalarını sağlamıştır. Yaşamımız boyunca çok değişik geçimsizlik sorunlarıyla karşılaşırız ve bu değişik durumlarda tarafları çözüme götürecek değişik yollar mevcuttur, ama bu yolları fark etmek hiç de kolay olmaz. Geçimsiz taraflara çözüm yolları göstermek, az bir ölçüde psikolojinin yanında yaratıcılık gerektirir. Bu yüzden geçimsizlik sorunlarının çözümü büyük ölçüde bir sanattır diyebiliriz. İlerdeki yazılarımızda bu sanatı tanıtmak için çalışacağız.

KAYNAKÇA

- 1- Anatol Pikas. Rationale, Konfliktlösung, Heidelberg 1974.
- 2- Paul Watzlawick, Janet H. Beavin. D.D. Jackson. Menschliche Kommunikation 1982. Bern. Stuttgart, Wien.



Kardeşler Arasındaki Geçimsizlik Konusunda Ne Düşünüyorlar?

Arkadaşlarımız Emine Yıldırım ve Fatma Pur, bu konuda anne-babaların ve çocukların da görüşlerini aldılar.

ANNE-BABALARA SORULAN SORULAR	ÇOCUKLARA SORULAN SORULAR
<p>1- Sizce geçimsizlik nedir? 2- Kaç çocuğunuz var? 3- Çocuklarınız arasında geçimsizlik var mı? 4- Çocuklarınızın arasındaki geçimsizliği çözümlemek için neler yapıyorsunuz?</p>	<p>1- Sence geçimsizlik nedir? 2- Kardeşlerinle aranızda geçimsizlik var mı? Varsa neden?</p>
ANNE-BABALARIN YANITLARI	ÇOCUKLARIN YANITLARI
<p>I. Anne (27 yaşında, ev hanımı)</p> <p>1. Geçimsizlik, insanların anlaşamaması, karşıt fikirlerlere sahip olmasıdır. Farklı yetiştirme tarzları, maddi sıkıntılar, kadın-erkek ayrımı (genelde toplumumuzda erkeğin dediği oluyor), birbirini çekememezlik, kıskançlık da geçimsizliğe neden olabilir.</p> <p>2. 2, 8 ve 10 yaşlarında üç kız çocuğum var.</p> <p>3. Evet var. Çocuklarım birbirlerini kıskanıyorlar. Özellikle ortak olan eşyalar konusunda aralarında her zaman geçimsizlik oluyor. İşbölümü konusunda da tartışıyorlar. Biri bir işi yalnız başına yapmaya pek yanaşmıyor. Mutlaka diğerinin de yanında olmasını ve onun da o işin yarısını yapmasını istiyor. Giyim konusunda da aralarında tartışma çıkabiliyor. (Örneğin; eğer güzel bir bluz varsa ikisi de aynı zamanda onu giymek istiyorlar.)</p> <p>4. Davranışlarımda eşitliğe büyük bir önem veriyorum. Yanlış ve kötü bir davranışta bulduklarında, onları, sevdikleri bir eşyadan belli bir süre mahrum bırakıyorum. Aldığım ya da kendi yaptığım her eşyanın ilk iki kızımda da aynısının olmasına çok dikkat ediyorum.</p>	<p>I. Çocuk (8 yaşında kız, ilkokul 3. sınıf öğrencisi)</p> <p>1. İnsanların karşılıklı güzelce anlaşamamasıdır. Birbirlerine kötü sözler söylemeleridir. Eğer çocuklar, anne-babalarının sözünü dinlemeyip, yaramazlık yaparlarsa geçimsizlik olur. Kardeşler birbirlerine kötü davranırlarsa birbirlerine vururlarsa da geçimsizlik olur.</p> <p>2. Ablam, bazı zamanlar oyuncaklarını bana vermeyince kavga ediyoruz. Oyun oynarken ablam benim oyuncaklarımı alıyor. Ama bana oyuncaklarını çok az veriyor. Annem ikimize iş söylediği zaman ablam hemen kolay olan işi seçiyor. Bana hep zor işler kalıyor. Annem de çoğu zaman hep ablamın tarafını tutuyor.</p> <p>II. Çocuk (10 yaşında kız, ilkokul 4. sınıf öğrencisi)</p> <p>1. Bir insanın eşyasını diğer bir insanla paylaşamaması, insanların birbirlerini kırmaları, birbirlerine çok kötü sözler söylemeleri. Kıskançlık da geçimsizliğe neden olabilir. Ayrıca eşyalar yüzünden de kardeşler kavga edebilirler.</p> <p>2. Büyük kardeşimle özellikle ortak olan eşyalar yüzünden tartışıyoruz. Oyun oynarken, oyuncak alış-verişi yüzünden de kavga edebiliyoruz.</p>
<p>II. Anne (30 yaşında, ev hanımı)</p> <p>1. Karşılıklı anlaşamama olayı. Karşılıklı anlaşma olmazsa geçimsizlik olur. İnsanların birbirlerini sömürmeleri, birbirlerine uyum göstermemeleri, sürekli zıt düşünce içinde olmaları da geçimsizliğe yol açabilir. Evde, çocuklar yüzünden gerek anne-</p>	<p>I. Çocuk (8 yaşında kız, ilkokul 3. sınıf öğrencisi)</p> <p>1. İnsanların birbirlerine bağırmaları, birbirlerini kırmaları, birbirlerine kötü söz söyleyip kızdırmaları, kıskançlık etmeleridir.</p> <p>2. Evet var. Oyun eşyaları yüzünden kavga ediyoruz. Özellikle de atari oyunları. Annemle küçük ağabeyim ders yüzünden bazen kavga ediyorlar. Ağabeylerimle</p>

ANNE-BABALARIN YANITLARI

baba arasında gerekse anne-baba ile çocuklar arasında da bazı sürtüşmeler çıkabilir. Aile içindeki üyelerin birbirlerini kızdıracak şeyleri yapmaları (ters cevap verme gibi), inatlaşmaları da geçimsizliğe neden olabilir. Ayrıca maddi sorunlar yüzünden de aileler içinde geçimsizlik görülebilir.

2. 8 yaşında bir kız ile 9 ve 12 yaşlarında iki erkek çocuğum var.

3. Maalesef var. Çocuklarım birbirlerini çok kızdırıyorlar. Küçük çocuğum, ağabeylerinin oyunlarını bozuyor. Bunu neden yaptığını sorduğumda "Çünkü onlar, beni oyunlarına almıyorlar," diyor. Ağabeyleri de o zaman kız kardeşlerini dövabiliyorlar. Bazen de birbirlerine ters cevaplar verip inatlaşıyorlar.

4. Haklı olanı savunuyorum. Elden geldiğince somut örnekler vererek geçimsizliğin ne kadar kötü olduğunu anlatmaya çalışıyorum. Hepsine eşit davranmaya özen gösteriyorum. Onları anlamaya çalışıyorum. Onlara beraberce uyum içinde çalışabilecekleri işler veriyorum. Böylece aralarındaki geçimsizlik büyük oranda ortadan kalkmış oluyor.

III. Anne (34 yaşında, fabrikada işçi)

1. İnsanların birbirleriyle anlaşamamaları. Fikir ve düşüncelerin uyuşmaması, aşırı uçlarda olması. Anne-baba ile çocukları arasındaki kuşak farkı, değişen ve sürekli gelişim gösteren toplumsal çevreye ayak uyduramama, aile içinde yaşanan maddi sıkıntılar, anne-babanın çocuklara eşit bir şekilde davranmamaları, anne-babanın çocukları yetiştirme konusundaki görüş farklılıkları, insanların birbirlerini kıracak ve kızdıracak şeyler yapmaları. Bütün bu saydığım şeyler insanlar arasında geçimsizliğe neden olabiliyor.

2. 11 yaşında bir erkek, 16 yaşında bir kız çocuğum var.

COCUKLARIN YANITLARI

TV'deki kanallar yüzünden de kavga ediyorum. Hep onların dediği oluyor. Ağabeylerim beni oyunlarına almıyorlar. Ben de oyunlarına karıştığım zaman aramızda kavga çıkıyor. Ama onlar da bazen bana karışıyorlar, bazen de bana kızıyorlar. Bana oyun kartlarını ve misketlerini vermiyorlar. Ben de o zaman yalnız kalıyorum ve onların oyunlarını bozuyorum.

II. Çocuk (9 yaşında erkek, ilkokul 4. sınıf öğrencisi)

1. Kardeşlerin oyuncaklarını birbirlerine vermemeleri. Arkadaşların ve kardeşlerin oyunda oyunbozanlık yapmaları. Çocukların annelerine yardım etmemeleri. Anne-babalarını kızdırmaları, onların sözünü dinlememeleri. Kardeşlerin birbirlerini anlamamaları, birbirlerine yardım etmemeleri, birbirlerini kıskanmaları.

2. Evet var. Kardeşimle bazen inatlaşıyorum. Ara sıra da beni ispiyonluyor. Kardeşimle aramda bazen kıskançlık da oluyor. Eşyalarını isteğimde bazen veriyorlar. Ara sıra da eşyalarımı karıştırıyorlar. Ayrıca ağabeyim ve kardeşim bazen işten kaçıyorlar.

III. Çocuk (12 yaşında erkek, orta 2. sınıf öğrencisi)

1. Geçimsizlik, kişilerin birbirleriyle anlaşamamaları, sürekli kavga etmeleridir. Geçimsizlik, pek çok şeyden olabilir. Örneğin; kıskançlık gibi. İnsanların birbirlerine karşı kötü davranmaları, birbirlerine istenmedik şeyler yapmaları, zıt davranışlarda bulunmaları, huysuz olmaları, kavgacı kişilikleri olması, herkese karşı kin ve nefretle bakmaları da geçimsizliğe neden olabilir.

2. Evet var. Kardeşlerim ara sıra bana sataşıyorlar. Benim istediğim şeyleri yapmıyorlar. Bazen de kardeşlerim beni taklit ediyorlar. Bundan çok huzursuz oluyorum. Ayrıca beni özellikle anneme şikayet ediyorlar. O zaman da ben onlara karşı anlayışlı davranmıyorum ve kırıcı oluyorum. Sonra da üzülüyorum. Annem bize iş verdiği zaman kardeşlerim, önce benim yapmamı istiyorlar. Beni öne koşuyorlar. İş yapmak istemediğim zaman da aramızda sürtüşmeler çıkıyor.

I. Çocuk (11 yaşında erkek, lise hazırlık sınıfı öğrencisi)

1. Aile arasında yapılan kavgadır. Para sıkıntısı da geçimsizliğe neden olur. Arkadaşlar arasında da geçimsizlik olabilir. Çünkü arkadaşlar zaman zaman da olsa birbirlerini kırabilirler. Kardeşler arasında da özellikle ortak eşyalar için kavgalar çıkabilir. Ayrıca büyük kardeş, küçük kardeşi sindirebilir. Ama böyle yaparsa büyük kardeş, küçük kardeşe kötü örnek olur.

2. Evet var. Ablamla telefona bakma yüzünden bazen tartışıyoruz. Ben etrafı dağıttığım için de ablam benimle kavga ediyor. Eşyalarını, özellikle de kasetlerini karıştırıyorum diye bana çok kızıyor. Bisikletle evde gezdiğim için de ablamla kavga ediyoruz.

II. Çocuk (16 yaşında kız, lise 2. sınıf öğrencisi)

1. Birbirlerine olan davranışların olumsuz yönde olması. İnsanların birbirlerini anlamamaları, karşılıklı anlayış

ANNE-BABALARIN YANITLARI**ÇOCUKLARIN YANITLARI**

3. Maalesef evet. Çocuklarım ara sıra da olsa birbirlerini kızdırıyorlar. Küçük çocuğum ablasının eşyalarını karıştırıyor ve onun haberi olmadan eşyalarını kullanıyor. Ablası da buna çok sinirleniyor ve aralarında sür-tüşme çıkabiliyor. Kızım, kardeşi ile ders çalıştığı zaman da tartışma olabiliyor. Çünkü oğlum, biraz isyankâr bir yapıya sahip. Ayrıca ben çalışan bir anne olduğum için özellikle yaz aylarında işlerimin büyük bir bölümünü kızım yapıyor. Kardeşi ise ablasının temizlediği ya da topladığı bir şeyi bozduğunda aralarında kırıcı kavgalar meydana geliyor.

4. Çocuklarıma verdiğim işlerde işbölümüne büyük önem veriyorum. Yaşlarına ve konumlarına uygun görevler veriyorum. Ayrıca oğluma ablasına karşı daha saygılı olması gerektiğini de yaptığı yanlış hareketleri örnek vererek anlatıyorum. Kızıma ise daha sabırlı olmasını yine örnekler göstererek anlatıyorum. Yine oğluma ablasının eşyalarını ondan izin alarak kullanması gerektiğini vurguluyorum.

I. Baba (44 yaşında, emekli)

1. Geçimsizlik, iki ya da daha fazla kişinin, çeşitli konulardaki görüş farklılıklarından dolayı uzlaşamamalarıdır.

2. 21 ve 19 yaşında iki oğlum var.

3. Çocuklarımin arasında geçimsizlik denemek bir olaya rastlamadım.

II. Baba (45 yaşında, bankacı)

1. Bence geçimsizlik, karakterlerin uyuşamaması sonucu insanların zıtlaşmasıdır.

2. Biri 22, diğeri 16 yaşında iki kızım var.

3. Evet var. İkisinin de kız olması nedeniyle, anlaşmazlıkları daha çok giyim malzemeleri ve ev işlerinin paylaşılması konusunda ortaya çıkıyor.

4. Bunun çözümü için ev işlerinde yapacakları işleri paylaştırdım. Giyim için de iki kapılı dolap aldım.

göstermemeleri, insanların kendi görevlerini bilmemesi de geçimsizliğe neden olabilir. Maddi sebeplerden ötürü de aile içinde geçimsizlik olabilir. Yine aile içinde anne-babanın verebildiğinden daha fazlasının istenmesi gibi nedenler de geçimsizliğe yol açabilir. Ayrıca kıskançlık da geçimsizliği etkileyen önemli bir faktördür.

2. Evet var. Kardeşim eşyalarımı benden habersiz kullanıyor. Makul isteklerimi de çoğu zaman yerine getirmiyor. Bazen de söylediklerime ters cevaplar veriyor. Bana göre en büyük zevki ise, yaptığım bir şeyi bozması, özellikle de ev işleri konusunda. Kardeşimle bazı zamanlar anlaşamamızın en büyük nedeni ise beni an-neme şikayet etmesi ve bazı konularda aşırı kıskançlık göstermesidir.

I. Çocuk (21 yaşında, öğrenci)

1. Geçimsizlik, iki kişinin çeşitli konularda gerek eğitim, gerek kültür, gerekse anane farklılıklarından dolayı uyuşamamaları, birbirlerine ters düşmeleridir.

2. Kardeşimle aramda geçimsizlik yok. Bu belki yaş farkımızın az olmasından, belki de birbirimizi sık görememizden kaynaklanıyor. Okul ve diğer işlerimizden dolayı eve geliş gidiş saatlerimiz farklı. Ama beraber olduğumuzda da aramızda problem yok. Birbirimizi anlayabiliyoruz.

II. Çocuk (19 yaşında, öğrenci)

1. Geçimsizlik, iki kişinin birbirini anlayamaması, ayrı dillerden konuşmalarıdır.

2. Ağabeyimle aramda geçimsizlik yok. Birbirimizin isteklerine, fikirlerine saygı gösteririz, böylece problem çıkmaz.

I. Çocuk (22 yaşında, bankacı)

1. İnsanların anlaşamamasıdır.

2. Kardeşimle aramızda geçimsizlik önceden olduğu kadar değil.

3. Geçimsizliğimiz, kendi giyeceklerini benim dolabıma koymasından ve ev işlerinde birbirimize yardımcı olmamızdan kaynaklanıyordu.

4. Babamın formülüyle ve birbirimize daha anlayışlı davranmaya çalışarak bu geçimsizliği ortadan kaldırmaya çalışıyoruz.

Neden Olmuyor?

Leyla NAVARO
(Psikolojik Danışman
Aile İçi İlişkiler Uzmanı)

Anneliği; sürekli çocuğuyla birlikte olmak, onun tüm isteklerini yerine getirmek, tüm huzursuzluklarına katlanmak şeklinde algılamak, olabilecek en sağlıksız düşüncelerden biridir.

"24 saat çocuğumun peşindeyim. Onun mutlu olması için her şeyi yapıyorum, inanın her şeyi. Dengeli beslenmesi, giysileri, dersleri, ödevleri, oyun saati, hafta sonu gezileri, sporu; akla ne gelirse... Tüm saatlerim, günüm ona ait. Yine de olmuyor! Mutlu değil, her şeyi sorun ediyor. Ders yapmak istemiyor, mızız, kardeşini kiskanıyor. Ne yapacağımı şaşır-dım.."

Evet neden olmuyor? Tüm iyi niyet, zaman, enerji yatırımlarına karşın. "Ne ekersen onu biçersin," dememişler miydi? "Çocuğuna

veren, alır," dememişler miydi? Her şeyi en mükemmel şekliyle yapmaya gayret et, tüm enerjini zamanını, dü-

şüncelerini, kısaca anneliğini; evini en iyi şekilde gerçekleştirmeye yönelt ve sonuçta bir türlü mutlu olmayan, huzursuz, mızız, derslerini başaramayan, sorun yaratan bir çocuk.. Hangi zıtlık kuralı işlemekte ki burada?

NİCELİK YERİNE NİTELİK

Kentli annelik, her ne kadar günümüzde dört başı mamur bir meslek haline dönüştürülüyorsa da anneliği; sürekli çocuğuyla birlikte olmak, onun tüm huzursuzluklarına katlanmak, tüm isteklerini yerine getirmek şeklinde algılamak, olabilecek en sağlıksız düşüncelerden biridir. Tepegöz makinesi gibi, çocu-



ğunun tüm davranışlarını kaçırmaksızın izlemek; gak dese et, guk dese su vermek annelik değildir. Çocuğunun tüm yediğini-yemediğini, içtiğini-içmediğini, giydiğini-giymediğini, yaptığını-yapmadığını kontrol etmek de annelik değildir. Çocuk ders çalışırken sürekli yanında oturmak, ders başarısını yakından izlemek, sürekli çalıştırmak da annelik değildir. Yemek yemeyen çocuğa saatlerce kaşık kaşık yemek yedirmeye çalışmak, uyku uyu-



mayan çocuğa masal üzerine masal okumak da annelik değildir. Tüm isteklerine cevap verebilmek için sürekli evde hazır ve nazır bulunup çocuğun tüm talep ve sıkıntılarına çözüm aramak da annelik değildir. Tüm bunlar, sadece annenin kendini "Ben annelik görevimi çok iyi yapıyorum," diye taltif ve tatmin etmesidir; çocuk ve annenin sağlıklı gelişmelerine engel olma pahasına...

ANNELİK BİR İLİŞKİDİR

Annelik bir ilişkidir; çocuğu standard kurallara göre besleyip giydirip büyütmenin ötesinde bir ilişki. *İlişki ise nicelikle değil nitelikle ger-*

çekleşir. İlişkinin nitelikli olabilmesi, iki kişinin birbirlerini gerçekten duymaları, anlamalarıyla mümkündür. Bu ise annenin, çocuğunu gerçekten *duymaya açık olması*; onu sürekli düzeltip yönlendirmeye, erkenden küçük bir mantıklı yetişkin kopyası olmaya zorlamaması; bu arada annenin de annelik üniformasını çıkararak mükemmel ve sabırlı anneleri oynamadan, her insan gibi yorgun, huzursuz, sabırsız, sıkıntılı ya da mutlu zamanlarını çocuğuna duyurabilmesiyle gerçekleşir.

Duymak ve duyurmak:

Bu iki olgu, nitelikli ilişkinin vazgeçilmez ikilisidir. Gerçekten duyulan, duyulduğu uygun bir dille ona duyurulan çocuğun, kendine ve karşısındakine saygısı artar; kişiliği gelişir ve çocuk, ilişkinin niteliğini ve keyfini kaybetmemek için davranışlarını değiştirmeyi kabul eder. Dolayısıyla önemli olan, annenin 24 saat çocuğuyla birlikte olması değil, birlikte olunan (kısa da olsa) süre içindeki ilişkinin niteliğidir.

ÇOCUK, BİR İŞ ÜRÜNÜ DEĞİLDİR

Çalışan bir kişi; işine yatırdığı zaman, enerji, para ve çalışmasının karşılığını kâr, maaş, ikramiye, ünvan, taltif gibi somut göstergelerle elde eder. Oysa anneliğin, çocuğun varlığından başka, hiçbir somut göstergesi yoktur. Ne maaş, ne kâr, ne ünvan, ne taltif, ne sigorta ne de hafta sonu tatili. Haliyle anneliğin tek somut çalışma ve başarı göstergesi; çocuğun sağlığı, terbiyesi, başarıları, mutluluğudur. Bütün bunları gelişme süreçleri ya da kişisel nedenlerle gerektiği gibi ya da beklenen zamanda yerine getirmeyen çocuk, annenin an-

neliğini sorgular. Baba ve çevre de aynı yanılıyla değerlendirme yapmaya çalıştığı için anne, anneliği konusunda kaygılara kapılır, kendini başarısızlıkla suçlar ve çocuğa yüklenir.

Farklılıklar

kişiseldir ve sonuç alınmakta gösterilen sabırsızlık ve telaş, çocuğun gelişmesini olumsuz yönde etkileyebilir.

Oysa, çocuklar, bir iş ürünü gibi algılanmamalıdır. Annenin çocuğu için yaptığı zaman ve enerji yatırımı, matematiksel orantılarla sonuç vermez, veremez. Çünkü her çocuğun kendine özgü gelişme süreci, hızı ve ritmi vardır ve bu, çocuktan çocuğa farklılık gösterir. Farklılıklar kişiseldir ve sonuç alınmakta gösterilen sabırsızlık ve telaş, çocuğun gelişmesini olumsuz yönde etkileyebilir.

Anne-babalar, büyük yanılığında, kendilerini birer heykeltıraş olarak algırlar: Çocuğu "adam etmek", "yontmak", "şekle sokmak", "yola getirmek" gibi... Oysa çocuğun yaşıyla orantılı gelişme ritmini ve kişisel boyutlarını kavrayarak onunla birlikte bilinçli ve telaşsız ilerlemek, yoldaki gereksiz gerilim ve engelleri gidermeye yetecektir.

KENDİNİ İYİ DİNLEYEMEYEN ANNE, ÇOCUĞUNU DA İYİ DİNLEYEMEZ

Anneliğin bir boyutu da çocuğunu duymak ve dinlemek olduğuna göre, annenin bu gibi durumlara, nitelikli

zaman ve enerji ayırması söz konusudur. Ancak, kendi sorun ve sıkıntılarıyla yüklü olan bir kimse, haliyle iyi ve nitelikli bir dinleyici olamaz. Çocuğun, kendi yaş ve ça-pındaki -önemsiz görülebi-len!- sıkıntılarını dinlemeye çalışan annenin sabırlı ve anlayışlı olabilmesi için öncelikle kendini de dinlemeye zaman ayırması kaçınılmaz bir koşuldur.

Kendini dinleyebilen ve kendini olumsuzluklarıyla kabul edebilen kişi, sıkıntısının nedenlerine parmak basabilir ve huzursuzluğunu çocuğunun sırtından çıkarma alışkanlığından sıyrılabilir.

Kendini dinlemek; neden sinirli, sabırsız, huzursuz, telaşlı olduğunu anlamaya çalışmak; kendine zaman zaman sinirli, sabırsız, huzursuz, telaşlı olma izni verip kendini bu nedenlerle suçlamamaktır. Kendiyle anlayışlı ve dost olmaya çalışıp kendine zaman ayırmak, tükenmez görevler peşine düşerek kendinden kaçmamaktır.

Kendini dinleyebilen ve kendini olumsuzluklarıyla kabul edebilen kişi, sıkıntısının nedenlerine parmak basabilerek huzursuzluğunu çocuğunun sırtından çıkarma alışkanlığından sıyrılabilir. Çünkü, sıkıntı ve huzursuzluğunu boşaltma aracı olarak çocuklarının davranışlarını

kendine bahane eden kişi, haliyle kendini kısır bir döngüye kaptırmıştır.

Bu anlamda, anne-çocuk ilişkisinin niteliği, annenin kendine zaman ayırması, kendi duygu, düşünce ve ihtiyaçlarına kulak vermesi, kendini kabul edebilmesi ve kendiyile dost olabilmesiyle yakından bağlantılıdır.

KENDİ İHTİYAÇLARINI GİDEREMEYEN ANNE, ÇOCUĞUNUNKİLERİ DE GEREKTİĞİ NİTELİKTE GİDEREMEZ

Hepimiz birer ihtiyaç kü-püyüz ve ihtiyaçlarımız sürekli artar ve değişir. Temel ihtiyaçlarımız olan beslenme, giyinme, barınma ve cinselliğin ötesinde, daha gelişmiş sosyal ihtiyaçlarımız vardır: Arkadaşlık, paylaşma, toplumda bir yer edinme, gelişme, üretme, kendini gerçekleştirme gibi.

Ancak, günümüz annelik anlayışı, anneyi hiçbir ihtiyacı olmayan, olmaması gereken, olsa da onları çocuğu ve ailesi uğruna rafa kaldıran, kendini sadece feda eden bir varlık olarak görmeyi arzu etmektedir. Bu anlayışa göre annelik; sadece çocuk, önce çocuk, sonra aile, sonra ev, sonra da zaman kalırsa kadının kendidir. Ancak bu yolları geçenler çok iyi bilirler ki, zaman kalmaz! Dolayısıyla her şeyini, tüm istek ve arzularını, ihtiyaçlarını, yaşam projelerini çocuğu ve ailesi uğruna rafa kaldıran, feda eden kadın; bir süre sonra huzursuz, tedirgin, kırgın, küskün, sabırsız bir kadın oluverir. Böyle olduğu için de suçluluk duyarak daha da huzursuz olur. Kimse-nin kendini anlamadığını dü-

şünerek etrafına küser, içine kapanır, sinirli, kırgın ve hırçın olur.

Doğa yasaları çok açık ve anlamlıdır. Beslenmeyen toprak, verimsizdir. Tarlalar harmanlanır, gübrelenir, nadasa bırakılır; çiçeklere vitamin verilir, toprağı değiştirilir; aküsü biten araçlara yeni akü alınır. Doğada, almadan veren hiçbir canlı mevcut değildir.

Annenin, kendini; sadece veren, çocuklarını ve ailesini düşünen, kendi istek ve ihtiyaçlarına önem ve zaman ayırmayan bir konuma sokması, sorun ve huzursuzluklara gebe kalmakla eş anlamlıdır. Her kadının, çocuğu ve evi dışında, kendini tatmin edecek, ilgi ve ihtiyaçlarına cevap verecek bir ya da birkaç faaliyete zaman ve enerji ayırmaya özen göstermesi, çağdaş bir bilincin göstergesidir. Bu, kadının kendine saygısı olduğu kadar, çocuk ve aile kurumuna da özen ve saygısının somut, akılcı ve

Mükemmel değil, ancak mutlu bir anne, mutlaka mutlu bir çocuk yetiştirir.

gerçekçi bir kanıttır. Bu gibi faaliyetleri, annelik ve ev görevlerinden kaçmak ve uzlaşmak gibi ucuz yorumlarla değerlendirmek yerine; bunun, annenin ve sağlıklı aile yaşamının bir vitamini olarak görmek, özenli ve bilinçli bir yaklaşımdır. Çünkü, mükemmel bir anne, mutlaka mükemmel ve mutlu bir çocuk yetiştirmez; ancak mutlu bir anne, mutlaka mutlu bir çocuk yetiştirir.

Çocuklarda Davranış Sorunları

Çocukların her biri farklı kişilikte bir birey olduğundan, karmaşık davranış sorunlarını çözmek için evrensel geçerliliği olan basit bir formül yoktur. O halde, ana-babaların, çocuklarının sorunlarını çözmek için kendilerini geliştirmeleri ve birtakım beceriler kazanmaları daha akılcı olacaktır. Bu şekilde, kendi çocuklarının durumlarına en uygun çözümü bulma şansları artacaktır.

Hemen herkes, çocuklarının zaman zaman duygusal ve davranışsal zorluklarla karşılaştığını bilir. Büyük çaplı bir araştırmanın sonuçlarına göre, erkek ve kız çocuklarının okulöncesi ve okul yıllarının herhangi bir zaman kesitinde, ortalama beş-altı sorunla yüz yüze olduğu anlaşılıyor. Bu sorunların sayısı, okul yıllarında çocuk büyüdükçe azalıyor. Böylece 6-8 yaşları arasındaki çocukların, davranış bozuklukları açısından 9-12 yaş grubundakilere oranla çok daha fazla sorunu oluyor. Üstelik, erkeklerde kızlara oranla daha çok davranış sorunlarına rastlanıyor. Kayda değer bir başka veri de tek çocuklarla, kardeşleri olan çocuklar arasında sorunlu davranış sergileme açısından pek büyük bir fark olmamasıdır.

Davranış sorunları normal çocuklarda sık sık gö-



rülmese bile, görüldüğünde ana-babalarca önemsiz diye nitelenmemeli ve çözümsüz bırakılmamalıdır. İhmal ya da sorunu hatalı ele alma daha ciddi davranış sorunlarına yol açabileceğinden, bu sorunlar cesaretle karşılanmalı

ve etkin bir biçimde çözümlenmelidir. Genellikle ana-babalar, çocukları bir davranış sorunu sergilediğinde, bunu görmezlikten gelmek için olayı akla uygun yapmaya yeltenirler.

Bu "akla uydurma"ların en yaygın olanları şunlardır:

1- Sorun abartılmaktadır ve durum, ana-babaya ciddi bir girişimde bulunması için baskı yapan kişinin inandığından çok daha önemsizdir.

2- Zamanla geçecektir.

3- Harekete geçmek, zaten hassas olan çocuğa zarar verebilir ya da "çocuğu bu sorun hakkında daha fazla düşündürerek" işleri daha kötü hale sokabilir.

4- Çocuk, "yapısı gereği" sorunlarla karşılaşmaya mahkûmdur ve bu konuda hiçbir şey yapılamaz.

NORMAL ve ANORMAL DAVRANIŞ

Çocuğun sorunu, ne zaman bir uzmana başvurulacak kadar ciddi ya da anormal diye nitelenebilir? Sigmund Freud'ün kızı psikolog Anna Freud, bir keresinde "Ruh sağlığı ve hastalığı arasındaki sınırı çizmek, yaşamın öteki yıllarına oranla çocuklukta daha zordur," diye yazmıştı. Normal ve anormal davranış arasındaki fark, bir derece sorunudur. Bu fark, davranışın çocuk, ana-baba ya da toplum için ne denli soruna yol açtığına göre belirlenir. Eğer ortaya çıkan sorun çocuk ve/veya başkaları için rahatsızlığa çok sık ve yoğun biçimde neden oluyorsa, çocuk ve ailesi için bir uzmanın yardımı ve terapi gerekli olabilir.

Çocuk ne denli çok yanlış davranış sergilerse, davranış, yaşına ne denli çok ters düşüyorsa, sorunun süresi ne denli uzunsa ve çocuk yardımcı olma girişimlerine karşı ne denli çok direniyorsa, sorunun çözülmesi için bir uzmanın yardımına duyulan gereksinim de o denli çok demektir.

Sorunun ciddiliği, sürekliliği ve değişikliğe gösteri-

len dirençten ayrı olarak, çocuğun ciddi ruhsal zorluklar yaşadığına işaret eden, bazı belli başlı belirtiler vardır:

1- Gerçekle ilgisi olmayan uzun süreli ve sabit kaygı, kuruntu ya da korkular.

2- Gittikçe artan kayıtsızlık ve insanlarla ilişkiyi kesme gibi depresyon belirtileri.

3- Artık çocuğun, kendisi değilmiş gibi gözükmeye yol açan, tavır ve davranışlarındaki ani değişiklikler. Örneğin, son derece düşünceli ve güvenilir bir çocuğun, aniden sorumsuz, sadece kendini düşünen bir biçimde ve düşmanca davranmaya başlaması gibi.

4- Çok uyuma, yeterince uyuyamama, huzursuz ya da kâbuslu uyku, uykusunu alamama ya da çok erken kalkma gibi uyku bozuklukları.

5- İştahsızlık, aşırı yemeye dayanan kilo alma ya da dışkı ya da çöp gibi tuhaf şeyler yeme gibi durumları içeren yeme bozuklukları.

Davranış sorunları normal çocuklarda sık sık görülmesine bile, görüldüğünde ana-babalarca önemsiz diye nitelenmemeli ve çözümsüz bırakılmamalıdır.

Araştırmalar, ailelerin çocuklarında ciddi bir davranış sorununa rastladıklarında, genellikle yardım için kendi aile çevrelerine başvurduklarını gösteriyor. İkinci en yaygın yardım isteme makamları da yakın çevredeki doktorlar, aile doktorları, okul psikologları ya da öğretmenler oluyor. Bu kurum ya da

kişilerin kimileri bu konularda eğitim görmüşlerdir; bu konularda eğitim görmemiş olanların üzerine düşen görev ise kendisine başvuranları yetkili kişilere göndermek olmalıdır.

ANA-BABA YARDIMI

Araştırmalar, ana-babaların, çocuklarında görülebilecek bazı sorunları, uzmanların rehberliği doğrultusunda ve başarılı bir biçimde çözebildiklerini göstermektedir. Ne yazık ki, böyle sorunu olan kimi ana-babalar, bilimsel yayınlardaki yazılardan ve benzer sorunları olan ana-babaların yaşadıklarından pek yararlanamamaktadırlar. Bazı özel sorunların çözüm teknikleri her çocuğa göre farklılık gösterebilir, ancak bazı teknikler ise öbürlerine oranla daha etkili olabilmektedir. Çocuklara yardım teknikleri arasında en işe yarayanlar şunlardır:

1- Çocuğun programını yeniden düzenleme.

2- Arzulanan davranışları ödüllendirme.

3- Destekçi davranarak çocuğa güvence verme.

4- Yanlış davranışı hiçbir şekilde dikkate almayarak görmezlikten gelme.

Çocukların her biri farklı kişilikte bir birey olduğundan, karmaşık davranış sorunlarını çözmek için evrensel geçerliliği olan basit bir formül yoktur. O halde, ana-babaların, çocuklarının sorunlarını çözmek için kendilerini geliştirmeleri ve birtakım beceriler kazanmaları daha akılcı olacaktır. Bu şekilde, kendi çocuklarının durumlarına en uygun çözümü bulma şansları artacaktır.

How to Help Children With Common Problem Introduction'dan
Çeviren: Hamdi ERKUNT

Parmak Emme

H. BAKWIN ve R. M. BAKWIN

Çocuk parmak emmeye, ana-babasının ilgisini çekmek ya da canını sıkmak için devam edebilir. Yasaklama, azarlama ve utandırmadan kaçınılmalıdır. Bunlar, çocuğun özgüvenini ve ana-babasına olan sevgisini sarsar.

Yaşamın ilk 3 ya da 4 ayı süresince emme, normal çocuğun yeme ve içmede kullandığı tek yoldur ve bu, birinci yılın sonuna dek devam eder. Bebekler bu olaydan zevk alır görünürler. Emme refleksinin yoğunluğu değişkendir, birçok bebek yemek sırasındaki emme davranışıyla doyuma ulaşırken, büyük bir kısmı bununla yetinmez, doyumunu parmak ya da emzik emmede arar. Ağız bölgesi, yaşam boyunca bu doyum için kaynak oluşturur. Bu durum, bebeklikte emme şeklindeyken; çocuklukta ciklet çiğneme, tırnak yeme; yetişkinlikte sigara içme, öpme, çiğneme şeklini alır.

Emme için başparmak ya da başka bir objenin seçimi, büyük olasılıkla rastlantısaldır. Küçük çocukların sıklıkla yaptığı gelişigüzel el hareketleri aracılığıyla başparmak ağızla ilişkili hale gelir, olay zevk verici bulunur ve sürdürülür, bazen öteki parmaklar da kullanılır.

Levy; köpek, dana ve tavuklardaki inceleme ve göz-

lemleri sonrasında, başparmak emmeye neden olan birincil etkenin, beslenme sırasındaki uygun olmayan emme davranışından kaynaklandığı sonucunu çıkarmıştır. Buna karşın Gesell ve Ilg, bunun çok az önemi olduğunu savunurlar. Bizim deneyimiz de benzerdir. Sıklıkla meme emen, bunda doyum sağlayan, ancak yine de parmak emen bebeklere rastladık, bunların çocuklukta düzeldiklerini gördük.

Parmak emmeyle ilgili bir deney de Davis ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmacılar, neonatal (yeni doğan) dönem süresince geniş yiyecek kapları kullanan Freeden'in çalışmalarından yola çıkmıştır. Freeden, yiyecek kaplarının daha sonra memeden kesmeyi kolaylaştırdığını saptamıştır. Ayrıca beslenme sırasında bu tür kaplar kullanıldığında, anneyle bebek bir aradadır. Ancak beslenme sırasında biberonu eline verilen ve sütünü yalnız başına içmesi sağlanan bebek, anne sıcaklığından uzak kalır. Oy-

sa anneyle bebek arasındaki fiziksel temas çok gerekli ve önemlidir. Bebek, yemek yerken, annenin kollarında olmalı, ondan yardım almalıdır. Yarık dudaklı ya da damaklı bebekler, geniş yiyecek kaplarıyla daha rahat beslenebilirler. Bu durumda da hava yutma nedeniyle olan kolit ve kusmaya ender rastlanır; zor nefes alma ve orta kulak iltihabına ise pek rastlanmaz.

Davis, Sears ve Miller; yeni doğmuş ve bardak, biberon, memeye beslenen bebeklerin ilk on gün boyunca tepkilerini karşılaştırmıştır. Bu üç grubun, emme deneyimleri farklı olmasına karşın, davranışlarında belirgin bir farklılık yoktur. Dudak uyarımına karşı emme tepkisini ölçen testler göstermiştir ki, ilk on gün içinde memeye beslenenlerin emme davranışlarında artış vardır, öteki iki grupta ise hiçbir değişiklik yoktur, iştah, ağlama ve spontane emme davranışında belirgin farklar görülmemiştir. Beşinci günden sonra, memeye beslenenler-

de genel vücut aktivitesi öbür iki gruba göre biraz farklıdır. Uzmanlar, emme zevkinin, açlık ve susuzluk doyumuyla birleşmesi sonucunda ortaya çıktığını savunurlar. Bu görüş, bebeğin yalnızca emme refleksine değil, emme güdüsüne de sahip olduğunu, yemek istediği gibi, yalnızca emmeyi de isteyebileceğini savunan görüşle çelişir.

Sears ve Wise, doğumdan itibaren ya da bebeklikte bardakla beslenmiş 80 çocuğu incelemiş, kuru yiyecek alışkanlıklarında, uyku bozukluklarında ve parmak emmede artma olmadığını saptamışlardır.

BELİRTİLER

Başparmak emme alışkanlığı, genelde yaşamın ilk aylarında oluşur. Bazen yaşamın ilk aylarında, ender olarak daha geç ve taklit yoluyla başlar. Başparmak emmeye başka hareketler de eşlik edebilir. Çocuk kulağını tutabilir, başını sallayabilir, saçını çekebilir, saçını parmağına dolayabilir, battaniyeyi emebilir, pikeyi yüzüne sürebilir, çarşafı yüzüne çekebilir. Birçok çocuk parmağını, yalnızca çarşaf, battaniye, yastığın bir kısmı elinde iken emer. Bir kumaş parçasını ağzına koymayı alışkanlık haline getiren bir çocuk, kumaş parçası ortadan kalkınca bu alışkanlığından vazgeçmiştir. Ancak bu, mutlak değildir. Bu alışkanlık bazen eşlik eden araç ortadan kalktıktan sonra da sürebilir.

Başparmak emmeye benzer bir olay olan dil emme, çoğunlukla çocuğun parmak emmesi engellenince görülür. Bu duruma ayrıca, dilin büyük olduğu durumlarda da rastlanır. Dil büyüklüğü, Mongoloid (Down sendrom-



lu) çocukların yanı sıra, sağlıklı çocuklarda da olabilir; genelde ikinci yılın sonunda kaybolur.

Başparmak emme, beslenmeyle bağlantılı ise birinci yılın sonunda kesilebilir, yoksa çoğunlukla devam eder. Gesell ve Ilg'e göre, 18-21. ay arası emme süresi uzayabilir. Bazı çocuklar elleri ağzında 4 saat durabilir. Bunlar, ya yalnız oynayan ya da oyuna alınmayıp oyunu seyreden çocuklardır. Genelde alışkanlık 2. yaşta durursa da 5-6 yaşa kadar sürdüğü de görülür. Çocukların % 28'i 3 yaştan sonra parmak emmeye devam eder. Alışkanlık kızlarda erkeklere oranla daha fazladır (122 k/100 e), bazen yetişkinliğe dek gidebilir.

Başparmak emme, uykuyla yakından ilişkilidir. Birçok çocuk, parmağını uykuya dalarken ya da uyku süresince emer.

Lorenz'e göre parmak emme eğilimi, stres durumunda ortaya çıkan yer değiştirme hareketidir. Lorenz bunu, hayvanlardaki çatışan

iki içgüdünün eşanlı hale gelmesine (yani karşıt iki içgüdünün -kaçma, saldırma- aynı zamanda uyarılmasına) benzetir. Örnek olarak, bazı balıklarda kavga sırasında kavgadan kaçınma reaksiyonları görülür. Çünkü balık ne denli öfkeli olsa da rakibinden korkar. Balık atak biçimde saldırma ve geri çekilme davranışı arasındaki tereddütten sonra yuva yaparken yaptığı hareketlere benzer hareketlerle, durmadan kumu kazar. Böyle bir çatışma durumunda, horozlar da toprağı gagalar.

İkizler üzerinde yapılan çalışmalar, 3 yaştan sonra görülen parmak emmede genetik yatkınlığın varlığını kanıtlayamamıştır.

HASTALIK ETKİLERİ

Birçok hastalığın parmak emme sonucu oluştuğu düşünülebilir. Parmak emmenin damak, diş deformasyonlarına, hava yutmaya, ağız enfeksiyonlarına, midebağırsak bozukluklarına yol açtığı söylenebilir.

Parmak emme dişlerin yerini değiştirebilir, parmak üzerinde nasır oluşmasına neden olabilir. Bundan başka alışkanlığın zararlı bir tarafı yoktur. Damak deformasyonu, hava yutma, ağız enfeksiyonu, mide-bağırsak bozukluklarının nedeni olarak görülemez. Bunlar diğerlerine oranla parmak emenlerde daha fazla değildir. Parmak emmenin mastürbasyonla ilişkili bir alışkanlık olduğu düşünülebilirse de aslında durum farklıdır. Parmak emme ve mastürbasyon zevk veren alışkanlıklardır, ancak bu, ilişkili olduklarını kanıtlamaz. Parmak emen çocukların sonradan mastürbasyon yaptıklarına ait hiçbir kanıt yoktur.

Parmak emme, genelde diş bozukluklarının nedeni olarak görülür. Golberg'in ikizler üzerinde yaptığı çalışmalara ve Sillman'ın izleme çalışmalarına göre kalıtım, diş düzeninde en önemli etkidir. Küçük çocuklarda diş, çeşitli şekillerdeki baskıyla yer değiştirebilir; baskı ortadan kalktıktan sonra diş kendiliğinden eski yerine gelir.

6 yaşa dek devam eden parmak emme, gelecek dişlerin düzensiz olmasına neden olabilir.

Sillman, 20'si parmak emen 60 çocuğun ağız yapılarını doğumdan 13 yaşa kadar izlemiştir. Bu çalışmanın sonucuna göre, parmak emme dişlerin yerini değiştirebilir, ancak en önemli neden olarak görülmemelidir. Bununla birlikte, önceden varolan bozuk diş yapısını kolay etkileyebilir; diş yapısı düzgün olanları çok az etkiler ya da hiç etkilemez. Diş çıkarma, fizyolojik gelişimin ve ağız gelişiminin bir parça-

sıdır. Parmak emmeden vazgeçmesi için çocuğa, fizyolojik ve psikolojik açıdan hazır olduğu zaman yardım edilebilir. Çocuklar, olaylara dayanan örneklere tepki gösterir, kendi diş düzenlerinin gösterilmesi ise onları önemli ölçüde etkiler. Ana-babanın müdahalesi; parmak emmenin sabit hale gelmesi, süre ve şiddetinde artma olması ve diş bozukluklarının artması sonucunu getirebilir.

Bir kumaş parçasını ağızına koymayı alışkanlık haline getiren bir çocuk, kumaş parçası ortadan kalkınca bu alışkanlığından vazgeçmiştir. Ancak böyle alışkanlıklar, bazen eşlik eden araç ortadan kalktıktan sonra da sürebilir.

Parmak emme aşırı olursa ve çocuk 5-6 yaşa geldiği halde sürüyorsa, istenmeyen alışkanlık haline gelebilir. Yalnızca uykudan önce varsa görmezlikten gelinebilir.

SAĞALTIM

Ana-babalara, parmak emmenin dokuncaları (sağlığı bozabileceği) hakkında bilgi verilmelidir. Alışkanlık ve diş düzeni arasındaki ilişki açıklanmalıdır. Eğer ana-babalar, mastürbasyonla ilişkisi hakkında endişeli ise, bu konuda güven verilmelidir.

Mekanik araç, acı madde ve plaster gibi uygulamalar, çocuğun gözünü korkutur.

Bunlar şefkatsiz davranışlar olarak algılanır, çocuğun olumsuzluğunu ve direncini artırır. Çocuk parmak emmeye, ana-babasının ilgisini çekmek ya da canını sıkmak için devam edebilir. Yasaklama, azarlama ve utandırmadan kaçınılmalıdır. Bunlar, çocuğun özgüvenini ve ana-babasına olan sevgisini sarsar.

Bebelikte ya da daha sonra yalnız uyku sırasında görülen parmak emme, sağaltım gerektirmez. Annenin bebeğe gösterdiği özen gözden geçirilmeli, anneye; bebeğin beslenmesi sırasında, uygun bir yaklaşım içinde yardımcı olmasının önemi hatırlatılmalıdır. Bebekler, huzurla, istekle yapılan yardımı yeğlerler. İlk yılda bebekler, parmak emmeden emzik verilerek uzaklaştırılabilir. Ancak bu, sakıncalı bir uygulamadır. Çünkü çocuğun, birinci yıl sonunda parmak emmeye korkusuzca dönmesine yol açabilir.

İlk yıldan sonra, bebek uyanırken görülen parmak emme, çocuğun yorgun, sıkıntılı, mutsuz olduğunu düşündürmelidir. Sağaltım, parmak emmeden başka, çocuğun içinde bulunduğu ortamı düzeltmeyi amaçlamalı, ana-babaların istenmeyen tutumları ele alınmalıdır.

5-6 yaşındaki birçok çocuk, alışkanlığı bırakmaya hazırdır. Çocuktan alışkanlığından vazgeçmesinin istenmesi, acı bir madde ya da plaster gibi uygulamaları kendi isteğiyle kendisinin yapması, sonuçta ödüllendirileceğini bilmesi, alışkanlığın sona ermesinde yeterli olabilir.

(Behavior Disorders In Children WB Saunders Comp. 1972 Philadelphia.)

Çeviren:
Psikolog Jale MİNİBAŞ

YAYINLAR

ÖĞRETİM İLKE VE YÖNTEMLERİ EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM

Doç. Dr. Muhsin HESAPÇIOĞLU

Eğitim; insanın doğumundan başlayıp hayatının sonuna kadar devam eden ve bireyin kendisine ve içinde yer aldığı topluma uyumunu sağlayan etkinliklerin tümü olarak tanımlanabilir. Eğitimin genel olarak okullarda belirli programlar çerçevesinde gerçekleştirilen kısmı ise "öğretim" olarak adlandırılmaktadır.

Öğretim İlke ve Yöntemleri adlı kitap, üniversitelerde aynı isimle okutulan derse "ders kitabı" olarak hazırlanmıştır. Kitapta öğretim yöntemleri ve bu yöntemlerin zamanla uygulamalarından doğan öğretim ilkeleri; konu ile ilgili birçok başka uzmanın görüşlerine de atıfta bulunularak ele alınmıştır.

Kitabın **Eğitim Öğretim ve Ders Süreçlerinin Tanımı** adını taşıyan birinci bölümünün ilk kısmında, yine konu ile ilgili temel kavramlar; ikinci kısmında ise genel olarak Türk Millî Eğitim Sistemi ele alınmıştır. **Dersin Özünü ve Karakteristikleri**, **Dersin Eğitimsel Yeri ve İç Yapısı** birinci bölümün ilk kısmında ele alınan alt başlıklar arasındadır.

Öğretim İlke ve Yöntemleri adlı kitabın ikinci bölümü, **Dersin Görevleri ve Amaçları** konusuna ayrılmıştır. Dersin görevleri, söz konusu eğitim-öğretimin amaçları ile sıkı bağlantı içinde olduğundan, önce öğrenimin amaçları üzerinde durulmuş. Öğrenim amaçlarının belirlenmesi, belirli bir hiyerarşi içinde sıralanması, bu amaçların planlanması ve nihayet çeşitli

yöntemlerden yararlanılarak bu amaçların gerçekleştirilmesi konuları bir birini tamamlar biçimde ele alınmıştır. İkinci bölümde son olarak, genelde eğitimin amaçları, bu arada Türk Millî Eğitimi'nin amaçları üzerinde durulmuştur.

Eğitim Programları ve İçerik Sorunu, kitabın üçüncü ana bölümünü oluşturmuştur. Bu bölümde; **Program, İçerik ve Planlama, Öğretimde Değişik Yaklaşımlar (= Öğretim Sistemleri = Eğitim Programları)** alt başlıklarında konu detaylı biçimde incelenmiştir.

Metot Öğretisi, kitabın temel bölümünü oluşturmaktadır. Bölümün alt başlıklarında öğretim metodunun belirlenmesi ve bunun öneminden, öğretim biçimlerine, günümüzde değişen öğretim metodlarına ve modern eğitim anlayışında öğretmenlere düşen görevlere kadar konu, çok boyutlu olarak incelenmiştir.

Doç. Dr. Hesapçıoğlu, öğretmenlere, uygun eğitim biçimlerinin belirlenmesi ve yukarıda sayılan konularda başarılı olabilmeleri için çok önemli ve pratik ipuçları vermektedir.

Öğretim İlke ve Yöntemleri'nin beşinci bölümünün konusu **Ders Araçları**'dır. Bu bölümde özellikle öğrencilerin tanınması için yararlanılan araç ve tekniklerin ve rehberlik etkinliklerinin önemini üzerinde durulması, hemen dikkati çekmektedir.

Kitabının son bölümünde, **Beceri Ölçümü ve Değerlendirme** konusunu işlenmiştir. Öğretmenlerin sık sık yaptıkları yazılı ve sözlü sınavlar, çeşitli testler, ölçüm araçlarının taşınmaları gereken özelliklerinin yer aldığı bu bölümün, uygulayıcılara pratik bilgiler sağlaması bakımından

dikkat çekici olduğu söylenebilir.

Öğretim İlke ve Yöntemleri adlı kitap, günümüzde giderek daha büyük önem kazanan öğretim yöntemleri konusunu bütün yönleriyle ele alıyor; bu yönüyle de başta öğretmenler olmak üzere eğitimle ilgili herkese yararlı olacak, bir kaynak eser niteliği taşıyor.

Hesapçıoğlu, M. **Öğretim İlke ve Yöntemleri Eğitim Programları ve Öğretim**. Beta yay., İstanbul, 1988.

YÜKSEKÖĞRETİMDE DEĞİŞMELER

Yayına Hazırlayanlar:
Prof. Dr. Özcan DEMİREL
Doç. Dr. Nizamettin KOÇ

Yükseköğretim, bütün ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de gelişmenin en önemli itici güçlerinden birisidir. Eğitim-öğretim sorunlarının çözümüne ilişkin akademik düzeyde çeşitli çalışmaları bulunan Türk Eğitim Derneği, XII. Eğitim Toplantısını, 'Yükseköğretimde Değişmeler' konusuna ayırmıştır.

Konuyla ilgili uzman ve yetkili kişilerin katılımıyla 17-18 Kasım 1988 tarihinde gerçekleşen toplantıda yapılan konuşmalar ve sunulan bildiriler bir araya getirilerek **Yükseköğretimde Değişmeler** adlı bir kitap olarak yayımlanmıştır.

Türk Eğitim Derneği yayınları arasında yer alan bu kitapta, yükseköğretimle ilgili konular, sorunlar, beklentiler konunun uzmanları tarafından ele alınmıştır. Kitap, TED Bilim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Süleyman Çetin Özoğlu ve TED Genel Başkanı Prof. Dr. Rüştü Yüce'nin konuşmalarıyla başlıyor, daha sonra Yükseköğretim Kurulu Başkanı Prof. Dr. İhsan Doğramacı'nın konuşması yer alıyor.

Toplantıda sunulan

ilk bildiride **Tarihsel Gelişim İçinde Üniversite ve Yükseköğretim Kavramı**, bilim tarihi ile ilişkili olarak ele alınmıştır. Prof. Dr. Vakur Versan tarafından sunulan bildiride, üniversitelerin genelde karşılaştıkları sorunların tüm dünyada benzer olduğu, günümüzde üniversitelerin fildişi kulelerine kapanıp kalmamaları ve toplumun her alandaki problemlerine eğilmeleri gerektiği akıcı bir biçimde tartışılmaktadır.

Doçent Dr. Nurkut İnan'ın, **Üniversite ve Yükseköğretim Kavramı Açısından Türkiye'deki Gelişmeler** başlıklı bildirisinde, ülkemizde üniversitelerin gelişmesi özellikle yasal düzenlemeler bakımından ele alınmış ve günümüze dek aşmaları incelenmiştir.

Yükseköğretimde Değişmeler adlı kitapta sözü edilen iki bildiriden sonra, **Yükseköğretimde Başlıca Sorunlar** konulu bir panelin konuşma metinleri yer almaktadır. Yükseköğretimin sorunları, panelin konuşmacılarınca geniş bir perspektif içinde ele alınmıştır. Halen üniversitelerdeki en önemli sorunlar, bunların olası çözümleri geniş biçimde tartışılmıştır.

Kitapta yer alan öteki bildiriler şunlardır: **Yükseköğretimde Planlama ve Koordinasyon**, **Lisansüstü Eğitim**, **Yükseköğretimde Öğretim Elementlerinin Yetiştirilmesi ve Yükseköğretimde Yönetim**.

Kitabın son kısmında, altı uzmanın katılımıyla gerçekleşen **Yükseköğretimde Beklentiler** konulu ikinci panelin konuşma metinleri yer almaktadır.

Kitabın; özellikle yükseköğretimle ilgili kişilere ve konuya ilgi duyan eğitimcilere yararlı olacağını düşünüyoruz.

Yükseköğretimde Değişmeler (XII. Eğitim Toplantısı 17-18 Kasım 1988) TED yayınları.

ÇAĞDAŞ TÜRKİYE'DE, ÇAĞDAŞ ÇOCUKLAR İÇİN
ÇAĞDAŞ BİR DERGİ VAR



SİZLERE,
HER SAYFASI
4 RENKLİ
PİRİL PİRİL
YEPYENİ BİR
BESYIL
İLKOKUL PROGRAMINA UYGUN BİLGİ, ALIŞTIRMA VE TEST DERGİSİ
DERGİSİ
SUNUYORUZ.

ÜNİTELERLE
BESYIL
İLKOKUL PROGRAMINA UYGUN BİLGİ, ALIŞTIRMA VE TEST DERGİSİ



YA/BA YAYINLARI

YAYIN BASIM EĞİTİM ARAÇ VE GEREÇLERİ AŞ.
ESKİ LONDRA ASFALTI 19 ŞİRİNEVLER/İSTANBUL TEL: 551 52 04-552 04 86